

SELAHADDİN
EYYÛBÎ
SEMPOZYUMU
INTERNATIONAL SALAHUDDIN AYYUBI SYMPOSIUM
المؤتمر الدولي لصلاح الدين الأيوبي

ULUSLARARASI

SIIRT ÜNİVERSİTESİ 23-25 EYLÜL 2016 | SIIRT

SEMPOZYUM
BİLDİRİ
ÖZETLERİ

ÖZETLERİ
BİLDİRİ

SEMPOZYUM ONUR KURULU

Mustafa TUTULMAZ (Siirt Valisi)

Prof. Dr. Murat ERMAN (Siirt Üniversitesi Rektörü)

DÜZENLEME KURULU BAŞKANI

Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA

SEMPOZYUM KOORDİNATÖRÜ

Yrd. Doç. Dr. Necati SÜMER

DÜZENLEME KURULU

Yrd. Doç. Dr. Fadıl AYĞAN

Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZYİĞİT

Yrd. Doç. Dr. İlyas ERPAY

Yrd. Doç. Dr. Hamit SEVGİLİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BARCA

BİLİM VE DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Abderrazak Merzoug (Cadı Ayyad University/Morocco)

Prof. Dr. Adnan Demircan, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Gassan Mortada (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Halid Tadmori (The Lebanese University)

Prof. Dr. Hassan Abdelwahab Hussien Selim (King Saud University/ Saudi)

Prof. Dr. İbrahim Rabaia (Al-Quds Open University/Palestine)

Prof. Dr. İhsan Süreyya Sırma (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Mahfuz Söylemez, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Mehmet Salih Arı (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Sait Özerverli (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa Alıcı (Erzincan Üniversitesi)

Prof. Dr. Omer Tadmori (The Lebanese University)

Prof. Dr. Rashed Algahtani (King Saud University/ SaudiArabia)

Prof. Dr. Shawkat Arif Mohammed (Zakho University/Iraq)

Prof. Dr. Süheyl Sapan, (King Saud University/ SaudiArabia)

Prof. Dr. Şehmus Demir (Gaziantep Üniversitesi)

Doç. Dr. Ali Bakr Hassan (King Saud University/SaudiArabia)

Doç. Dr. Ali Mohammed Farid (King Saud University/SaudiArabia)

Doç. Dr. Hakeem Ahmed Mm Bakr (Salahaddin University/Iraq)

Doç. Dr. Farsat Marie (Zakho University/Iraq)

İÇİNDEKİLER

SELAHADDİN DÖNEMİNDE İSLÂM DÜNYASINDA SİYASÎ DURUM/PROF. DR. ADNAN DEMİRCAN	7
SELÂHADDİN-İ EYYÛBÎ'NİN FATİMÎ HALİFELİĞİNİ KALDIRMASI/PROF. DR. MEHMET SALİH ARI	8
SALADİN: LATİN KAYNAKLARINDA SELAHADDİN EYYUBÎ/PROF. DR. MUSTAFA ALICI.....	9
رعاية الدولة العثمانية لأوقاف السلطان صلاح الدين في القدس الشريف	10
أ. د. ابراهيم ربايعه	
إنشاء ورعاية: مدارس صلاح الدين الأيوبي ومكتباتها	11
أ. د. راشد بن سعد القحطاني	
رمزية السيف في عصر صلاح الدين الأيوبي	12
أ. د. حسن عبد الوهاب حسين سليم	
فتوح السلطان صلاح الدين في الشام وفلسطين	13
أ. د. عبد الرزاق مرزوق	
التسامح عند السلطان صلاح الدين الأيوبي	14
الأستاذ المساعد الدكتور شوكت عارف محمد	
SALAHADDİN-İ EYYUBİNİN HOCASI: ES-SİLEFİ/DOÇ. DR. ABDULLAH ÜNALAN	14
SELAHADDİN EYYUBÎ ZAMANINDA ŞIRNAK VE ÇEVRESİ/DOÇ. DR. HÜSEYİN GÜNEŞ	17
SELAHADDİN-İ EYYÛBÎ DÖNEMİ İLİM VE FİKİR DÜNYASI: MUHYİDDİN İBNÜ'L-ARABÎ ÖRNEĞİ/DOÇ. DR. MAHMUT ÇINAR.....	18
BİR LİDERİN PSİKOLOJİSİ; SELAHADDİN EYYÛBÎ/DOÇ. DR. MUAMMER CENGİL.....	19
KUDÜS'ÜN HAÇLILAR (1099) İLE MÜSLÜMANLAR (1187) ARASINDA EL DEĞİŞTİRMESİ SIRASINDA ŞEHİR HALKINA YAPILAN MUAMELE HAKKINDA BAZI DEĞERLENDİRMELER/DOÇ. DR. MUSTAFA HİZMETLİ	19
SELAHADDİN EYYÛBÎ'NİN HAMA BEYLİĞİNİ TEŞEKKÛL ETTİRMESİ VE YEĞENİ TAKİYÜDDİN ÖMER İLE MÜNASEBETLERİ/DOÇ. DR. MUSTAFA KILIÇ	20
JI DEWRA SELAHUDDİNÊ EYYÛBÎ HEYA ÎRO KURDÊN MISRÊ/DOÇ. DR. MUSTAFA ÖNCÜ	21
SELAHADDİN EYYÛBÎ'NİN SAVAŞ STRATEJİSİNİN DAYANDIĞI BAZI TEMEL İLKELER/DOÇ. DR. MUSTAFA ÖZKAN	22
RÛM SÛRESİ ÇERÇEVESİNDE BEYTÜ'L-MAKDİS'İN FETHİNİN MÛJDELENMESİ/DOÇ. DR. ABDULMUTTALİP ARPA.....	23
SELAHADDİN DEVRİ SELÇUKLU EYYUBİ İLİŞKİLERİ VE EYYUBİLERİN ANADOLU POLİTİKASI/DOÇ. DR. SÜLEYMAN ÖZBEK	24
امتداد النفوذ الايوبي في بلاد الجزيرة وهكاري في عهد صلاح الدين	26
د. درويش يوسف حسن	
روبرتسون وهيوم وجيبون: صلاح الدين عند مؤرخي عصر التنوير في بريطانيا	27
د. علي بكر حسن	

إستراتيجية صلاح الدين الأيوبي في تحقيق إنتصاراته الوحديية ومقاومة الصليبيين الغزاة.....	28
أ.م.د. أحمد ميرزا ميرزا	
من خلال رحلة ابن جبير الاندلسي صورة السلطان صلاح الدين الايوبي العسكرية.....	29
ا.م.د. كرفان محمد احمد	
SALÂHUDDÎN EL-EYYÛBÎ'NİN KÂTİBİ EL-KÂDÎ EL-FÂDİL VE KİTÂBET SANATI ÜZERİNE/YRD. DOÇ. DR. ABDULHADİ TİMURTAŞ.....	29
SALÂHADDÎN-İ EYYÛBÎ'Yİ YENİ MEDRESELER KURMAYA SEVK EDEN ÂMİLLER VE BU DÖNEMDE YETİŞEN ÂLİMLER/YRD. DOÇ. DR. ADNAN MEMDUHOĞLU.....	30
SELAHADDİN EYYUBÎ İLE İŞRAK FELSEFESİNİN KURUCUSU SÜHREVERDÎ EL-MAKTÛL/YRD. DOÇ. DR. AHMET BOZYİĞİT.....	31
SALAHADDİN EYYÛBÎ'NİN BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜ ÇERÇEVESİNDE GAYRİMÜSLİMLERE OLAN MUAMELESİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ/YRD. DOÇ. DR. BEDRİ ASLAN.....	32
SELÂHADDÎN-İ EYYÛBÎ'NİN FIKIH MEZHEPLERİ KARŞISINDAKİ TUTUMU VE SÛNNÎ FIKIH MEZHEPLERİN MİSİR'DA İSTİKRAR BULMASINDAKİ ROLÜ/YRD. DOÇ. DR. BEKİR KARADAĞ.....	33
İSLÂM'DA DİNÎ SEMBOLLER (ŞEÂİR-İ İSLÂM) VE SELAHADDİN EYYUBÎ'NİN KUDÛS ALGISI/YRD. DOÇ. DR. FADIL AYĞAN.....	34
SELAHADDİN EYYUBİ NİÇİN CEHENNEMDE?-DANTE'NİN SELAHADDİN'İ/YRD. DOÇ. DR. FATİH İBİŞ.....	36
SALÂHADDÎN EYYÛBÎ DÖNEMİNDE MİSİR'DA KURULAN FIKIH OKULLARI/YRD. DOÇ. DR. HAMİT SEVGİLİ.....	37
SELÂHADDÎN EYYÛBÎ'NİN BERABER YAŞAMA DAİR ALGISI VE BU YÖNDEKİ PRATİKLERİ/ YRD. DOÇ. DR. İBRAHİM BARCA.....	38
SELAHADDİN EYYUBÎ DÖNEMİ DİN EĞİTİMİ VE EĞİTİM KURUMLARI/YRD. DOÇ. DR. İLYAS ERPAY.....	39
SELAHADDİNİ EYYÛBÎ'NİN İLMÎ TOPLANTILARI/YRD. DOÇ. DR. MAHMUT DÜNDAR.....	39
SELÂHUDDÎN EYYÛBÎ'NİN HAÇLILARLA SAVAŞINDA FUKAHÂ'NİN KATKILARI/YRD. DOÇ. DR. MEHMET NURİ GÜLER.....	40
SELÂHAHADDÎN-İ EYYÛBÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMAYANLARA YÖNELİK UYGULAMALARININ KUR'ÂN PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ/YRD. DOÇ. DR. MEHMET SALMAZZEM-DR. ABDULKERİM BİNGÖL.....	43
SELAHADDİN-İ EYYÛBÎ'NİN HAÇLILARLA MÜCADELESİNDE ŞAM FUKAHASININ ROLÜ/YRD. DOÇ. DR. MESUT BAYAR.....	44
SELÂHADDÎN EYYÛBÎ'NİN ŞÂFİİ MEZHEBİ'NİN GELİŞİMİNE KATKILARI/ YRD. DOÇ. DR. MUHİTTİN ÖZDEMİR.....	46
ORYANTALİST BAKIŞ AÇISINDAN HAREKETLE BATI SİNEMASINDA ÇİZİLEN SELAHADDİN EYYÛBÎ PORTRESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME/YRD. DOÇ. DR. MUSTAFA SELİM YILMAZ.....	47
SELAHATTİN EYYUBİ VE AKKA SAVUNMASI/YRD. DOÇ. DR. NADİR KARAKUŞ.....	48
1 VE 13. YÜZYILLARI ARASINDA KUDÛS'TE DİNSEL ÇOĞULCULUĞUN SEMBOLLERİ OLARAK AĞLAMA DUVARI, KUTSAL KABİR KİLİSESİ VE KUBBETÛS SAHRA/YRD. DOÇ. DR. NECATİ SÜMER.....	49
SELÂHADDÎN EYYÛBÎ SİYASETİNDE EŞ'ARÎ KELÂMİN YERİ, "MÜRŞİDE" VE "AKÂİDU'S-SALÂHİYYE" METİNLERİ/YRD. DOÇ. DR. VEZİR HARMAN.....	50

SELÂHADDİN-İ EYYÛBÎ'NİN ABBÂSÎ HALİFELERİ İLE OLAN MÛNASEBETLERİ/YRD. DOÇ. DR. YASEMİN SARI	51
SELÂHADDİN EYYUBÎ'NİN KUDÛS HAÇLI KRALLIĞI İLE YAPTIĞI ŞAM ANTLAŞMASI (571/1175)/YRD. DOÇ. DR. ZİYA POLAT.....	52
صلاح الدين الأيوبيّ أنموذج الحزم واللين، دراسة تاريخية أدبية.....	53
د. مروان مصطفى ربايعة أ. أميرة فهمي ربايعة	
في تأسيس الدولة الأيوبية وتثبيت أركانها مدى اعتماد صلاح الدين على الكورد.....	54
د. حكيم عبدالرحمن زبير البابيري	
أثر الحركة العلمية في هوية القدس الإسلامية مدّة الغزو الصليبيّ والفتّح الصلاحيّ نموذجاً.....	56
د. حمزة البكري	
صلاح الدين الأيوبي في الوعي المصري /DR.AHMED İSMAİL HASSAN ALY	57
CENNETİN KRALLIĞI FİLMİNDE SELAHADDİN EYYUBİ KARAKTERİ ÜZERİNDEN SİNEMADA PROPAGANDA/ÖĞR. GRV. MUSTAFA GENÇ.....	58
MUHAMMED BİN HİBETULLAH EL-HAMEVÎ VE SELAHADDİN EYYÛBÎ'YE İTHAF ETTİĞİ EL-AKİDETÜ'S-SALÂHİYYE ADLI ESER/ARŞ. GRV. HÛSNÜ TURGUT	59
SALAHADDİN EYYÛBÎ'NİN MEZHEP SİYASETİ/ARŞ. GRV. İLHAN BARAN	59
SELAHADDİN EYYUBÎ'NİN SÛNNİLEŞTİRME POLİTİKASININ FİKHİ YANSIMALARI-KÛRTLERİN ŞAFİİLEŞMESİNDEKİ ROLÜ/ARŞ. GRV. MEHMET MACİT SEVGİLİ.....	60
SELÂHADDİN EYYÛBÎ'NİN BAŞARISININ SIRLARI/CEMAL TOKSOY - İSAM	61
KILICIN GÖLGESİNDEKİ KALEM YA DA SELAHADDİN EYYUBÎ'NİN İLMİ KİŞİLİĞİ/GÛLİSTAN ÇOBAN EMİNOĞLU.....	62
SELÂHADDİN EYYÛBÎ HAKKINDA TÂRİHTEN GÜNÜMÜZE KADAR NEŞREDİLMİŞ ALMANCA TELİFLER/UFUK SARI	63
KATILIMCILAR.....	65

SELAHADDİN DÖNEMİNDE İSLÂM DÜNYASINDA SİYASÎ DURUM

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN

İstanbul Üniversitesi

Selahaddin Eyyubi'nin faaliyetlerini ve başarılarını anlamak için onun yaşadığı (532-589/1138-1193) ve iktidarda olduğu dönemde (1171-1193) İslâm dünyasının içinde bulunduğu siyasî durumu bilmek önem taşımaktadır. Başta Selahaddin'in yaşadığı dönemde hâkim ya da ilişkili olduğu coğrafya olmak üzere oldukça hareketli bir dönemden geçilmektedir. Dönemin siyasî yapısının en belirgin özelliklerinden biri, irili ufaklı birçok parçaya ayrılmış bir İslâm dünyasıyla karşı karşıya olduğumuzdur.

Siyasetle ilgilenen bir ailenin içinde doğduğu için çocukluğundan itibaren yoğun bir şekilde dönemin hareketli siyasî faaliyetleri içinde bulundu. Bu engin tecrübe onun siyasî görüşlerinin şekillenmesinde etkili oldu.

Selahaddin'in faaliyet bölgesi olan el-Cezire, Mısır, Hicaz ve Yemen'de oldukça hareketli ve değişken bir süreç yaşanmaktadır. İktidarın parçalı bir yapıya sahip olması, beraberinde rekabet, çatışma ve kaypak bir siyasî zemin getirmektedir. Düşmanlar, kısa zamanda dost olabilmekte, dostlar ise bir süre sonra birbirleriyle kanlı bıçaklı düşmanlar haline dönüşebilmektedirler. Bu dönemde bazı emirler Haçlılarla mücadele ederken diğer bazıları ise onlarla ittifak arayışında olabilmektedirler. Haçlılarla mücadele, bazı yerel liderler göre siyasî açıdan var olabilmenin çerçevesi içinde mütalaa edilmektedir.

Tebliğimizde Selahaddin'in doğrudan ilişkili olduğu coğrafyadan başlayarak İslâm dünyasının siyasî yapısını ele almaya çalışacağız. Ancak öncelikle onun faaliyette bulunduğu coğrafyanın İslâm dünyasının kalbi olduğunu hatırlatmamız gerekir. İslâm, Hicaz'da doğmuş olmakla birlikte erken dönemde Suriye ve Irak'a ulaşmış ve bir daha ayrılmamak üzere buraya yerleşmiş; buradan da geniş bir coğrafyaya yayılmıştır. Bugün eski dünyanın önemli bir bölümü Müslümanların siyasî ve kültürel hâkimiyeti altındadır.

SELÂHADDİN-İ EYYÛBÎ'NİN FATİMÎ HALİFELİĞİNİ KALDIRMASI

Prof. Dr. Mehmet Salih ARI

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Kuzey Afrika'da ortaya çıkan Fatimî Devleti'nin esasî İsmailîlik hareketine dayanır. 909-1171 yılları arasında Kuzey Afrika, Mısır ve Suriye'de hüküm süren bir Şîî devlet olan Fatimîler, Haçlıların İslâm dünyasına saldırısı sırasında güç birliğini zayıflatan bir konuma sahipti. Şam ile Mısır'ın Haçlılara karşı güç birliği yapabilmesi için bu devlet tarafından temsil edilen halifeliğin kaldırılması adeta bir zaruret halini almıştı. Zira bu halifeliğin kaldırılması güç birliği için şarttı. Bu nedenle Selâhaddin-i Eyyûbî ve arkadaşları, Fatimî hilafetinin ilk fırsatta kaldırılmasına karar verdiler. Selâhaddin-i Eyyûbî bu hilafeti kaldırmadan önce bir dizi Sünnî ıslahat gerçekleştirmeyi başardı. Ezher'deki Fatimî propaganda merkezini kapatarak Sünnî öğretiyi yayan medreseler açtı. Şîî tarzı ezan okumayı kaldırarak yerine Sünnî ezanı okutmaya başladı. Fatimî kadıları azlederek yerine Sünnî kadılar tayin etti. Bunlara ek olarak Halife Âzîd'in alaylı Cuma ve bayram namazlarını yasakladı. Sikkelerin üzerinde yazılı "Aliyyün veliyullah" ifadesini kaldırtıp büyük camilerde namazların birleştirilmesi (cem') uygulamasını yasaklattı. Böylece Mısırlıları fikren bu kurumun kaldırılması için hazır hale getirdi. Son Fatimî halifesi Azîd'in ölmesi ile birlikte sarayına el konularak malları müsadere edildi. Böylece Fatimî halifeliği sona erdirildi.

Bu bildiride yukarıda ortadan kaldırma aşamaları zikredilen Fatimî halifeliğinin nasıl sona erdirildiği anlatılmaya çalışılacaktır. Ayrıca bu hilafetin kaldırılmasından önceki olaylar ile bu kurumun kaldırılması ile birlikte gelişen süreç ve yansımalar üzerinde durulacaktır.

SALADİN: LATİN KAYNAKLARINDA SELAHADDİN EYYUBÎ

Prof. Dr. Mustafa ALICI

Erzincan Üniversitesi

Haçlılara karşı mücadele eden İslam kumandanı ve Eyyübiler adlı devletin kurucusu ve ilk hükümdarı olan Selahaddin Eyyubî (1171-1193), Avrupa kaynaklarında Ortaçağ Avrupa kaynaklarında literatür dili olan Latince'nin fonetik yapısına uygun bir söyleyişle *Saladin* olarak bilinir. Selahaddin tartışılmaz olarak Selahaddin Batı dünyasında Hz Peygamber haricinde tanınan en önemli Müslüman olarak bilinmektedir.

Bu tebliğde Latin dünyasının Selahaddin Eyyubi hakkındaki olumlu imajının altında yatan askeri teolojik ve sosyo-kültürel faktörler irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Haçlılar, Selahaddin Eyyubi, Roma Katolik Kilisesi, İslam Tarihi

رعاية الدولة العثمانية لأوقاف السلطان صلاح الدين في القدس الشريف

أ. د. ابراهيم ربايعه

جامعة القدس المفتوحة – فلسطين

تعد الدولة العثمانية من أولى الدول الإسلامية التي عملت على تطبيق الشرع الشريف في جميع مناحيه، فكانت رعاية الأوقاف ذات البعد الدين والاجتماعي والصحي في صلب هذا الاهتمام، وما يسجل لها في هذا المقام الاهتمام الملحوظ بالقدس الشريف حتى جعلت منها مدينة آمنة مطمئنة تهواها القلوب وتحنُّ لها في رحاب المسجد الأقصى الشريف والصخرة المشرفة.

كان الاهتمام بارزا في رعاية الأوقاف جميعا ما التركيز على تلك الأوقاف التي تشكل رافعة علمية واجتماعية في القدس الشريف والتي كان منها المؤسسات التي أوقفها صلاح الدين الأيوبي، حيث ارادت الدولة العثمانية أن تحفظ لهذا الفاتح العظيم أعماله في القدس الشريف حتى تبقى عامرة ومن ثم لا يضيع اجر الواقف عند الله تعالى.

كما هو معروف فقد أنشأ صلاح الدين في القدس الشريف بعد تحريرها أولى المؤسسات ذات الطابع الإسلامي لكي يعيدها إلى سيرتها الأولى بعد أن توقفت بها عجلة التاريخ مع خضوعها للاحتلال الصليبي، ومن هذا المراكز المدرسة الصلاحية، الخانقاه والبيمارستان، وكان حبس عليها. عقارات مثل الحمامات والسجن والمحلات والأسواق، ومنها أيضا المزارع والخرب.

في ضوء هذا الواقع، جاء حرص العثمانيين على هذه الأوقاف والعناية بها وتطويرها وتقديم كل ما يلزمها من مراقبة ومحاسبة وإصلاح وترميم وذلك من خلال تكليف إدارة قوية وأمينة تحرص على تقديم كل ما يلزمها حتى توصل رسالتها على أكمل وجه.

أردت أن أبحث في هذا الموضوع وذلك بعد أن درست تاريخ القدس الشريف من خلال سجلات محكمة القدس العثمانية والتي تكشف عن الاهتمام الكبير للدولة العثمانية في القدس والمسجد الأقصى ولعلها سبقت مثيلاتها من الدول الإسلامية التي تعاقبت على حكم القدس الشريف.

لذلك، جاء عقد هذه الدراسة من خلال الرجوع إلى الوثائق الموجودة في سجلات محكمة القدس العثمانية والتي تتكلم بصدق عن واقع الحال وعن أوضاع وقف صلاح الدين خلال العصر العثماني، وتبيان مدى الاهتمام العثماني بهذه الاوقاف.

إنشاء ورعاية: مدارس صلاح الدين الأيوبي ومكتباتها

أ. د. راشد بن سعد القحطاني

المملكة العربية السعودية

الحمد لله وحده، والصلاة والسلام على من لا نبي بعده، نبينا محمد بن عبدالله، المبعوث رحمة للعالمين - ﷺ -. أما بعد:
ففي ندوة خصصت لعلم من أعلام التاريخ الإسلامي، اجتمعت فيه كل مقومات المسلم الحق، فتجلت سماحة الإسلام
وشموليته لكل الأعراق والأجناس تحت دين واحد ولغة واحدة بهما ذابت الفوارق.

أيها الأعزاء، في هذه الندوة لن أتحدث عن جهود صلاح الدين السياسية والعسكرية، وإنما سأتجه إلى جهوده الثقافية
والعلمية في دعم العلم والعلماء؛ وذلك بإنشاء المكتبات والمدارس.

لقد عُني صلاح الدين بإنشاء المدارس حتى قبل أن يصبح سلطاناً، إذ نجد مجموعة من المدارس قام بإنشائها ابتداءً،
ومدارس أنشئت قبله، لكنه جددّها، وأوقف عليها الأوقاف؛ حتى تُدفع بها عجلة العملية التعليمية .

بدأت الحركة المدرسية الأيوبية، وتطورت حتى أصبحت حركةً مدرسيةً ضخمةً، لم يقتصر العمل على سلاطين
البيت الأيوبي فحسب، وإنما شارك فيها وعمل لها جميع فئات المجتمع من التجار والحرفيين والوزراء والأمراء
ورجال الدين، وغيرهم ممن يؤمن بأهمية هذا العمل وقيمته، ويمكن القول إن كل من يملك القدرة المادية والفكرية أسهم
في هذا العمل الجليل .

وقد تعددت أنواع المدارس في تلك الحقبة، فهناك المدارس الفقهية، وهناك دورُ

الحديث ومدارسه، ومنها ما اتجه إلى العلوم الطبية والنحوية.

وكان الأيوبيون يزودون تلك المدارس بعمود العلم وغذائه، وهو الكتاب، فبدأت تظهر المكتبات المدرسية، واشتهرت
العديد من المدارس الأيوبية بمكتباتها التي كانت تزوّد بالكتب من خلال عمليات الوقف الخيري، فالكتب الموجودة بهذه
المكتبات وقفٌ خيريٌّ من منشيء المكتبة، أو من شيخها، أو من أهل الخير.

ومن الشخصيات البارزة في التاريخ الإسلامي - التي لا يزال أثر ما قدمت وأحسنّت فيه حتى يومنا هذا من خلال
المواقف البطولية والإنجازات المتمثلة بالوحدة والإرادة والتصميم وإعادة بناء المجتمع الإسلامي، في الوقت الذي كان
يعاني فيه من التفكك والانحلال - شخصية صلاح الدين الأيوبي شخصيةً تحدّث عنها كثيرٌ، وسأتحدث عن جوانب
مضيئة في حياة هذا العَلم.

رمزية السيف في عصر صلاح الدين الأيوبي

أ.د. حسن عبد الوهاب حسين سليم

جامعة الملك سعود

شكل السيف جانبا مهما في تاريخ المسلمين وعلي الرغم من محاولات المستشرقين الربط بينه وبين نشر الإسلام بالقوة أو "بحد السيف" ، فإن هذه المزاعم تم الرد عليها من خلال كثير من الأبحاث سواء من الباحثين المسلمين أو غيرهم. ويعود اهتمام العرب بصناعة السيف منذ العصر الجاهلي حيث أشتهر عدد منهم بصناعتها وخاصة من بني أسد مثل خباب بن الأرت بن جندلة وسريح الذي نسبت إليه السيوف السريحية.

كما اشتهرت عدة مناطق في الجزيرة العربية وخارجها بصناعة السيوف. وكان لرسول الله صلي الله عليه وسلم عددا من السيوف مثل: ذو الفقار الذي غنمه يوم موقعة بدر 2هـ/ 624 م، وسيف قلعي (نسبة إلي قلعة في الهند) الذي غنمه من سلاح بني قينقاع. وسيوف أخرى مثل البتار والمخزم وغيرها. ومن أشهر سيوف العرب سيف عمرو بن معدي كرب والذي وهبه لخالد ابن العاص عامل الرسول صلي الله عليه وسلم علي اليمن وعرف بالصمصامة.

ويعد الشعر أحد المصادر الهامة التي أمدت الباحثين بمادة علمية عن السيوف سواء ما قبل ظهور الإسلام أو بعده. وأطلق نحو ثلثمائة اسم علي السيف في اللغة العربية والتي كان لكل منها دلالة مثل الصمصام أي الذي لا ينثني، والصارم أي القاطع، والسوب أي الذي يمضي في الضرب وأنشد حسان بن ثابت واصفا ما حدث في أحد

جبريل نادى في الوغى والوقع ليس بمنجلي

والمسلمون بأسرهم حول النبي المرسل

لا سيف إلا ذو الفقار ولا فتى إلا علي

هكذا كان للسيف رمزيته منذ ظهور الإسلام فهو رمز لحماية الدين الناشئ وكما أطلق الرسول صلي الله عليه وسلم علي خالد بن الوليد سيف الله المسلول حيث دعا له بعد نجاحه في إنقاذ جيش المسلمين من موقعة مؤته "إن خالد سيف من سيوفك فأنت تنصر".

فتوح السلطان صلاح الدين في الشام وفلسطين

أ. د. عبد الرزاق مرزوق

جامعة القاضي عياض

الحمد لله الهادي سبل السلام، والصلاة والسلام على سيدنا محمد أشرف الأنام، وصحابته السادة الأعلام، والتابعين لهم بإحسان،

وبعد، فإن أمة الإسلام أحوج ما تكون اليوم إلى دفع ما أصابها من الهوان، لما يجري من أحداث التنكيل بشعوبها في فلسطين والشام وغيرهما من البلدان، ومن وسائل ذلك معرفة ما رفع الله تعالى به شأن أمة الإسلام، كما في قوله تعالى: (وكذلك جعلناكم أمة وسطا لتكون شهداء على الناس) الآية.

لقد كان لمعنى هذه الآية آثار حية في تاريخ أمتنا القريب والبعيد، ومنها ما جرى من سيرة الإمام القائد المصلح صلاح الدين الأيوبي، الذي عاش رحمه الله بين عامي 532 و 589 هـ، واستمرت دولته أكثر من عشرين عاما، كانت بركات على أمة الإسلام، أحيا الله بها كرامتها، وفتح حصون مجدها وإمامتها.

لذا فإن سيرته الإصلاحية جديرة بالمدارسة، لتبصير المسلمين بتاريخ سؤدهم ورواد عزتهم الراشدين، وقد أحسنت جامعة سعرت مشكورة اختيار الموضوع، إذ جمعت بين تأمل الواقع العسير واستلهام الماضي النضير .

وقد أحسنت جامعة سعرت، إذ تفضلت بتنظيم هذا المؤتمر إحياء لذكرى السلطان صلاح الدين الخالدة، التي لا تزيدها مثل هذه المحافل السنوية إلى رسوخا وحضورا ومثولا في ضمير الأمة ورؤاها وتأملاتها، وشرفت غاية الشرف بالمشاركة فيه بهذا الموضوع الموسوم بـ: (فتوح صلاح الدين في الشام وفلسطين)، عساني أصيب أجرا من أجور الأفاضل الأكارم المنظمين والمشاركين والحاضرين، وأحرز فضلا أنتمي به إليهم، ونورا أسعى به شكرا لهم وتقديرا لعل مقامهم.

وقد جعلت موضوعي في مقدمة مشتملة على نبذة تعريفية بالسلطان صلاح الدين، يليها مبحثان، الأول: في ذكر أشهر فتوحه المباركة في الشام، والثاني: في ذكر أشهر فتوحه المباركة في فلسطين، ثم خاتمة في ذكر ما تأخر من أحواله المؤدية إلى وفاته رحمه الله.

وقد اعتمدت في كل ما ذكرت من الأحداث التاريخية والأحوال الوصفية من مصدرين رئيسيين :

الأول: (سنا البرق الشامي) للإمام المؤرخ الفتح بن علي البنداري، الذي اختصر به كتاب (البرق الشامي) للمؤرخ الكاتب عماد الدين الأصفهاني، السكرتير الخاص للسلطان صلاح الدين الأيوبي، المتوفى سنة 597 هـ، بتحقيق الدكتورة فتحية النبراوي، نشرة مكتبة الخانجي بالقاهرة، عام 1979م .

الثاني: (النوادر السلطانية والمحاسن اليوسفية في سيرة صلاح الدين الأيوبي) للعلامة المؤرخ بهاء الدين أبي المحاسن يوسف بن رافع الموصلية، المتوفى: 632 هـ، بتحقيق الدكتور جمال الدين الشيال، نشرة مكتبة الخانجي بالقاهرة.

التسامح عند السلطان صلاح الدين الأيوبي

الاستاذ المساعد الدكتور شوكت عارف محمد

جامعة زاخو

يمثل السلطان صلاح الدين الأيوبي أحد مشاهير قادة المسلمين من الكرد ممن تمكنوا من تحقيق إنجازات باهرة على المستويين السياسي والحضاري ، ورغم كثرة البحوث والدراسات عنه, إلا أنّ ما يُؤسف له أن أقلام الباحثين إنصبت على دراسة إنجازاته السياسية والعسكرية بعينها دون الخوض بشيء من التفصيل في تناول العوامل التي مكّنت صلاح الدين من تحقيق أهدافه الكبيرة ، فإليه يعود الفضل في بروز جبهة إسلامية قوية في المشرق الإسلامي بعد تمكّنه من تحقيق الوحدة السياسية بين كياناتها المتصارعة فيما بينها ، كما يُعزى إليه الفضل في إعادة الهيبة الشرعية للخلافة العباسية في بغداد، والوقوف بصلافة وحزم بوجه التحديات الصليبية ، هذا فضلاً عن سياساته ومواقفه الإنسانية التي خطفت الأضواء ، وكانت محل إشادة وإعجاب الأصدقاء والأعداء على حد سواء.

والبحث محاولة للتعرف على أحد عوامل القوة الكامنة في سياسة السلطان صلاح الدين والمتمثلة بانتهاجه مواقف غلب عليها الطابع الإنساني، مكنه في نهاية المطاف من تحقيق ما كان يصبوا إليه من إصلاحات شاملة وبناء دولة قوية أساسها العدل والمساواة والتسامح والوحدة الفكرية .. فما أحوجنا اليوم في عصر تضطرب فيه أمواج العداة والصراعات بين أبناء الأمة الواحدة من أجل الإقتداء بسيرة هذا القائد الذي أبى إلا أن يكون قدوة بسلوكة ليس للمسلمين وحسب بل للإنسانية جمعاء ..

SALAHADDİN-İ EYYUBİNİN HOCASI: ES-SİLEFİ

Doç. Dr. Abdullah ÜNALAN

Siirt Üniversitesi

Hadîsin, Tefsir, Fıkıh ve Kelam ilminin en önemli kaynağı olması itibariyle birinci kaynak olduğunu söyleyenlere karşın ikinci kaynak olduğu konusunda ittifak vardır. Rasûlullah (s)'ın nübüvveti demek, O'nun söz, fiil ve takrîrlerinden oluşan hadîsleri demektir. Bu bağlamda hadîsleri işlevsiz hale getirmek hem Kur'ân'ın açık nasslarına, hem Hz. Peygamber (s)'in misyonuna-en hafif ifadeyle-saygısızlıktır.

Tarihin en seçkin komutan ve liderlerinden biri olan Salahaddin'in asıl adı, Melik Nasır Ebü'l-Muzaffer Yusuf b. Eyyübî 533/1138 yılında Irak'ın Tikrit kentinde doğmuş, 4 Mart 598/1193 yılında Şam'da vefat etmiş ve Emeviyye Camisi'nin haziresine defnedilmiştir. Salahaddin-i Eyyübi gençliğinde siyasetle alakası olmayan, ilimle iştiğal eden bir ilim adamıydı ve siyasete bulaşmak istemiyordu. Devlet Başkanı olduktan sonra da ilimle alakasını kesmedi ve pek çok üniversite (Medrese) açarak bilime büyük hizmetlerde bulundu. Hakkında en fazla eser yazılan sultanlardan biridir. İslam dünyasında 'Salahuddin ve'd-Dünya' lakabıyla anılmaktadır.

Salahaddin-i Eyyübî, örnek bir devlet adamı, cesur ve başarılı bir komutan, tecrübeli bir idareci, kahraman bir savaşçı, itikadı sağlam, ameli muntazam, takva sahibi bir ilim adamıydı. Hadîs hocası, Hafız Ebu Tahir Ahmed b. Muhammed b. Ahmed b. Muhammed b. İbrahim es-Silefî el-İsbehanî el-Cervanî'dir. 472/1080 yılında İsbehan'da doğdu, 576/5 Rebiu'l-Ahir 1180, Cuma günü İskendiriye'de vefat etti. Silefî nisbesini dedesi İbrahim Silefî'den almış. Hadîs alanında döneminin en önemli alimlerinden olan Silefî, tahsiline doğduğu yer olan İsbehan'daki alimlerin yanında başladı. Muhtelif ilim dallarına ait yirmiden fazla değerli eseri bulunmaktadır. Her ne kadar günümüz Türkiye ilim dünyasında yeterince tanınmasa da Silefî'nin ders aldığı altıyüz civarındaki hocalarına, aralarında değerli allamelerin de bulunduğu ondan ders veya icazet alan o kadar da talebelerine bakıldığında Silefî'nin hadis alanında bir otorite olduğu anlaşılmaktadır.

Ebu Ali el-Evkî Silefî'nin, "İskenderiyye'de altmış yıl yaşadım, oturduğum odanın penceresi dışında minarelerini görmedim" ifadesi gözönüne alındığında Silefî'nin hayatını

ilim öğrenmeye, öğretmeye ve yazmaya adanmış anlaşılmaktadır. Zehebî, biyografisini anlatmaya, "İmam, Allame, muhaddis, hafız, müfî, şeyhu'l-İslam, uzun yaşayanların onuru" ifadeleriyle başlamaktadır. Ebu Sa'd es-Sem'anî Zeyl'inde, "Silefî sıkı, takva sahibi, mütkin, müsbit, fehm, hafız, Arapçayı iyi bilen, çok hadîs ezberleyen, kavrayış ve basîreti güçlüdür"demektedir. İbn Nokta da aynı kanaattedir. Tebliğimizde, Salahaddin-i Eyyübî'yi cihad ruhuyla yoğuran hocalarından ünlü muhaddis Ebu Tahir Ahmed b. Muhammed es-Silefî'nin kısa biyografisi ve Salahaddin-i Eyyübî üzerindeki etkisi ele alınacaktır.

SELAHADDİN EYYUBÎ ZAMANINDA ŞIRNAK VE ÇEVRESİ

Doç. Dr. Hüseyin GÜNEŞ

Şırnak Üniversitesi

Eyyubî hanedanının kurucusu Selahaddin döneminde Şırnak yakılarından geçen İbn Cübeyr, özellikle bölgede yaşayan Kürtler hakkında olumsuz bir tablo çizmektedir. Söz konusu seyahatten bir sene sonra da Kürtlerle Türkmenler arasında baş gösteren kanlı çatışmalar bölgenin hassas bir dönemden geçtiğini göstermektedir. Bu çalışmada Selahaddin Eyyubî'nin Zengî hanedanına karşı başlattığı iktidar mücadelesinin bölgeye yansımaları, etnik ve dinî hareketler ile kıtlık ve depremler gibi hem siyasî hem de ekonomik olarak toplumu geren hadiseler mercek altına alınacaktır. Böylece söz konusu dönemde Şırnak ve çevresinin siyasî, sosyal ve kültürel yapısına ışık tutulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Zengiler, Eyyubiler, Türkmenler, Kürtler, Şırnak.

SELAHADDİN-İ EYYÛBÎ DÖNEMİ İLİM VE FİKİR DÜNYASI: MUHYİDDİN İBNÜ'L-ARABÎ ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Mahmut ÇINAR

Gaziantep Üniversitesi

İslâm tarihinde siyaset ve uluslararası ilişkiler alanında çok önemli izler bırakan Selahaddin-i Eyyûbi dönemi, ilim ve fikir alanında da oldukça hareketli bir dönemdir. İlim ve fikir insanlarının, faaliyetlerini özgür ortamda yapmalarına imkân tanındığı için, doğudan ve batıdan birçok ilim insanı Kahire ve Şam'a göç etmiştir. Nureddin Mahmud Zengi ve Selahaddin Eyyûbî başta olmak üzere, devlet adamlarının ilim adamlarına imkân tanımları neticesinde, bu dönemde ilk kez Basra ve Bağdat'ın dışında ilim ve fikir merkezleri öne çıkmış, Kahire ve Şam buraları geride bırakacak kadar mesafe kat etmiştir.

Kendisinden sonraki dönemin dinî düşüncesi üzerinde etkili olan şahsiyetlerden biri de, bu dönemde Endülüs'ten gelerek başta Şam olmak üzere Eyyûbilerin nüfuz alanında faaliyetlerini sürdüren Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'dir. Özellikle Selahaddin ve Nureddin Mahmut Zengi'nin tarikat ve tasavvufa sempati duymalarının da etkisiyle, kendisine rahat bir ortam bulan İbnü'l-Arabî, nazarî tasavvufun şaheseri olan *el-Füsûs* ve *el-Fütûhat* gibi eserlerini bu dönemde kaleme almıştır. Tebliğimizde İbnü'l-Arabî'nin düşünce dünyası ve buradan yola çıkılarak Selahaddîn-i Eyyûbî'nin ilim ve fikir alanındaki konumuna dikkat çekilecektir.

Anahtar Kelimler: Selahaddin Eyyûbî, İbnü'l-Arabî, Bilgi Kaynakları, Subjektif bilgi, Batınîlik.

BİR LİDERİN PSİKOLOJİSİ; SELAHADDİN EYYÛBÎ

Doç. Dr. Muammer CENGİL

Hitit Üniversitesi

Eşsiz bir lider, devlet adamı ve kumandan olan Selahaddîn Eyyûbî gerek dînî ilimleri gerekse çağının astronomi, matematik, felsefe vb. ilim dallarında eğitim almıştır. Almış olduğu bu eğitimin onun liderliğinin şekillenmesinde önemli etkisi olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Biz bu bildirimizde Selahaddîn Eyyûbî'nin liderlik kişiliğini geleneksel ve modern liderlik kuramları bağlamında ele alıp inceledik. Yaptığımız bu çalışma sonucunda Selahaddîn Eyyûbî gibi dünya liderlerinin tek bir liderlik kuramı ile açıklanamayacağı, tüm bu kuramların ortak kesişme noktalarında yer aldığı sonucuna ulaştık.

KUDÜS'ÜN HAÇLILAR (1099) İLE MÜSLÜMANLAR (1187) ARASINDA EL DEĞİŞTİRMESİ SIRASINDA ŞEHİR HALKINA YAPILAN MUAMELE HAKKINDA BAZI DEĞERLENDİRMELER

Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ

Bartın Üniversitesi

Hulefa-i raşidin döneminde Hz. Ömer tarafından sulhen fethedilen Kudüs, üç semavi din mensubunun barış ve huzur içinde yaşadığı bir şehir olarak yönetilmiştir. Yahudi ve hıristiyanlarda olduğu gibi burayı Mekke ve Medine'den sonra üçüncü kutsal şehir olarak gören Müslümanlarda da burada yaşama ve buraya defnedilme arzusu bulunuyordu. Kutsallığının yanı sıra çatısı altındaki barış ve huzur ortamı dolayısıyla çağlar boyu bir cazibe merkezi olan Kudüs'te Emeviler, Abbasiler, Tolunoğulları, İhşidiler, Fatimiler ve Selçuklular dönemlerinde de bu huzur ve sükûn ortamının büyük ölçüde korunduğu söylenebilir. Şehir Fatimilerin elindeyken Papa II. Urban'ın öncülüğünde Hıristiyan Avrupa tarafından düzenlenen I. Haçlı seferi sonucunda 1099 yılında haçlılar tarafından ele geçirilmiştir. 1187 yılına kadar Haçlılar tarafından yönetilen Kudüs, Hittin savaşında onları yenen Selahaddin Eyyubî tarafından geri alınmıştır. Bu el değiştirmeler sırasında Kudüs'ün ve Kudüslülerin muzaffer ordulardan gördüğü muamele bu çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Haçlıların ve Müslümanların Kudüs'ü ele geçirirken öteki din mensupları başta olmak üzere şehrin sakinlerine yaptıkları muamele her iki medeniyetin şehre, insana ve bir birine bakışını ortaya koyması açısından da büyük önem taşımaktadır. Günümüzde de İsrail hükümetinin ve İsraili Yahudilerin Müslüman Filistinliler tarafından kutsal kabul edilen Mescid-i Aksâ'ya tecavüz ve ihlallerinin aralıksız devam ettiği dikkate alındığında Kudüs'ün tarihin önemli kırılma, çatışma ve nüfuz mücadelesi alanlarından biri olduğu gerçeğiyle yüz yüze gelinir. Din ve mezhep eksenli çatışma, savaş, yıkım ve acıların hiç eksik olmadığı günümüzde böyle bir konunun ele alınmasının barış ve huzur ortamına duyulan ihtiyacın daha güçlü bir şekilde hissedilmesine vesile olması umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Selahattin,Eyyubi,Kudüs,Haçlılar,müslümanlar,Kudüslüler

SELAHADDİN EYYÛBÎ'NİN HAMA BEYLİĞİNİ TEŞEKKÛL ETTİRMESİ VE YEĞENİ TAKIYÜDDİN ÖMER İLE MÜNASEBETLERİ

Doç. Dr. Mustafa KILIÇ
Cumhuriyet Üniversitesi

Salahaddin Eyyûbî'nin yeğeni ve Hama Eyyûbîlerinin atası olan Takıyyüddîn Ömer, Eyyûbî genel tarihinde önemli bir mevkiye sahiptir. Devletin kuruluş sürecinde Salahaddin'in hâkimiyet kurma mücadelesinde ön safta yer alarak ona destek veren Takıyyüddin Ömer'in başarı gösterdiği diğer alan Haçlılarla mücadelesidir. Takıyyüddîn Ömer, Haçlılara karşı hiç müsamahası olmayan ve canını ortaya koyarak mücadele eden bir komutandır. Bu kahramanlığından dolayıdır ki Salahaddin, onu yanından ayırmamış seferlerde beraber olmuşlardır. Takıyyüddîn Ömer'in gayretlerini karşılıksız bırakmayan Salahaddin ise ona Hama ve çevresini vererek burada beyliğin kurulmasını sağlamıştır. Bu tebliğde Eyyûbî devletinin kuruluş sürecinde Takıyyüddin Ömer'in katkıları, Salahaddin Eyyûbî'nin Hama Beyliğini teşekkül ettirmesi ve yeğeni Takıyyüddin Ömer ile münasebetleri incelenmiştir.

JI DEWRA SELAHUDDÎNÊ EYYÛBÎ HEYA ÎRO KURDÊN MISRÊ

Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ

Dicle Üniversitesi

Eyyubi Devleti kısa bir dönem tarih sahnesinde kalmasına rağmen İslam tarihinde son derece önemli bir yere sahiptir. Bu dönemde nisbeten İslam birliği sağlanmış ve Beytu'l-makdis haçlıların elinden alınmıştır. Eyyubi hanedanın Kürt olmaları Kürtlerin bu devletin bünyesinde oldukça önemli mevkilere gelmelerine olanak sağlamıştır. Gerek askeri gerekse ilmi ve siyasi alanlarda Kürtler aktif rol almıştır. Bu dönemde bazı Kürt aşiret ve beyleri Eyyubilerin devlet politikaları muvacehesinde Libya, Lübnan, Ürdün, Suriye ve Mısır'a yerleşmiştir. Mısır Kürtleri arasında dünyaca ünlü bir çok şahsiyet yetişmiştir. Bunların arasında ünlü kari Abdulbasit-Abdussamed, Selahaddin Eyyubi, Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Abbas Mahmut Akkad, Ahmed Şevki, Şêx Muhammed Emin el-Kirdî, Teymur ailesi vb. sayabiliriz. Günümüzde Mısırda hala bir çok Kürt aile yaşamaktadır. Müslüman Kardeşler teşkilatı içerisinde önemli görevler yürütenler vardır. Bunların bir kısmı bazı sektörlerde oldukça önemli mevkilerde bulunmaktadır. Ancak bir çoğu Kürtçe bilmemektedir.

Anahtar Kelimeler: Selahaddin Eyyubi, Kavalalı Mehmet Ali Paşa, Abdulbasit-Abdussamed, Mısır, Kürtler

SELAHADDİN EYYÛBÎ'NİN SAVAŞ STRATEJİSİNİN DAYANDIĞI BAZI TEMEL İLKELER

Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Bu tebliğde Selahaddin Eyyûbi'nin Savaş Stratejisinin Dayandığı Temel İlkeler üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, Selahaddin Eyyûbî'nin gerek Müslümanlara ve gerek gayr-ı Müslimlere karşı neden savaştığı, savaş sürecinde nelere dikkat ettiği ve onu savaşlarda başarılı kılan temel ilkeler ele alınmaktadır. Tebliğde ana hatlarıyla şu tespitler yapılmıştır: Selahaddin Eyyûbî genelde şu amaçlar için savaştı: Zayıf durumdaki Müslüman şehir ve bölgeleri hâkimiyeti altına almak; Haçlıların elinde bulunan binlerce Müslüman esiri kurtarmak, hac yollarının güvenliğini sağlamak, Mescid-i Aksa gibi işgal edilen ve bir kısmı kiliseye çevrilen mabetleri geri alıp eski haline getirmek, Haçlıları Müslümanların yaşadığı coğrafyadan atmak ve nihayetinde Allah rızasını kazanmaktır. Savaş seyrinde İslam savaş hukukuna riayet eden Selahaddin Eyyûbî'nin savaş stratejisinin dayandığı bazı ilkeler ise şunlardır: Düşmana karşı birlikte hareket etme, istişare, işi ehline verme, savaşı kazanma azmi, stratejik akıl ve savaşta barış ilkesi.

Anahtar Kelimeler: Selahaddin Eyyûbî, Savaş, Haçlılar, Strateji, Barış.

RÛM SÛRESİ ÇERÇEVESİNDE BEYTÜ'L-MAKDİS'İN FETHİNİN MÜJDELENMESİ

-İbn Berrecân'ın İşârî Tefsir Yorumu-

Doç. Dr. Abdulmuttalip ARPA

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

Kur'ân'da gayba dair işâret ve haberler geçmişe ışık tuttuğu gibi geleceğe de ışık tutmaktadır. Bu bağlamda geleceğe ışık tuttuğu konulardan birisi de Beytü'l-Makdis'in fethidir. Endülüsün önemli sûfî simâlarından olan İbn Berrecân, el-İrşâd adlı tefsirinde Rûm Suresinin ilk ayetleri çerçevesinde yaptığı tahlil ve hesaplama ile vefatından sonra gerçekleşmiş olan Beytü'l-Makdis'in Müslümanlar tarafından fethini tam tarihini vererek tespit edebilmiştir. İşte bu makalede öncelikle İbn Berrecân'ın kısaca hayatı; ardından tefsirinde Beytü'l-Makdis'in fethine dair yapmış olduğu hesaplama üzerinde durulacaktır.

Anahtar kelimeler: Kur'an, İbn Berrecân, el-İrşâd, Beytü'l-Makdis, Selahattin Eyyûbî, fetih.

SELAHADDİN DEVRİ SELÇUKLU EYYUBİ İLİŞKİLERİ VE EYYUBİLERİN ANADOLU POLİTİKASI

Doç. Dr. Süleyman ÖZBEK

Gazi Üniversitesi

1175 de Mısır merkez olmak üzere devletini kuran Selahaddin Eyyubi'nin amacı, selefi Nureddin Zengi'nin siyasi mirasına sahip olarak Orta Doğu'da Eyyubi idaresi altında bir İslam birliği oluşturmaktır. Selahaddin Eyyubi, bu amacına ulaşabilmek için bir taraftan Suriye ve Mısır'a saldıran Haçlılar ile mücadele ederken diğer taraftan da bölgedeki diğer İslam devletleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Bu konuda Selahaddin Eyyubi'nin karşısında en ciddi bir rakip Anadolu Selçuklu devletidir. Selahaddin Eyyubi, Selçuklularla doğrudan bir mücadelenin, bölgede kurmaya çalıştığı İslam birliğini tehlikeye sokacağını düşünerek, saldırgan bir politika yerine daha barışçıl bir siyaset takip etmiştir. Bu yumuşak politika sayesinde İki büyük İslam devleti, III. Haçlı seferine karşı ortak bir tavır sergilerken, bölgede yer alan diğer bir hristiyan devlet olan Çukurova Ermeni krallığı'na karşı da ortak bir askeri hareket yapma imkanına kavuşmuştur. Selahaddin Eyyubi, Selçuklularla kurduğu iyi ilişkilere rağmen tedbiri elden bırakmamış ve Artuklular başta olmak üzere bölgedeki daha küçük devletleri kontrol altına alarak iki devlet arasında tampon bir bölge oluşturmayı da ihmal etmemiştir.

Bu tebliğde Selahaddin Eyyubi'nin Anadolu ve Kuzey Suriye'de izlediği askeri ve siyasi faaliyetleri devrin kronikleri ve telif eserlerin ışığında ana hatlarıyla ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Selahaddin, Eyyubi, II. Kılıçarslan, Eyyubiler, Anadolu Selçukluları, Artuklular, Çukurova Ermeni Krallığı

امتداد النفوذ الايوبي في بلاد الجزيرة وهكاري في عهد صلاح الدين

د . درويش يوسف حسن

جامعة دهوك

تهدف هذه الدراسة الى التعرف على العوامل التي دفعت بالسلطان صلاح الدين الى مد نفوذه في كل من بلاد الجزيرة الفراتية ومحاولته السيطرة على منطقة هكاري ،ومن ثم الوقوف بموضوعية على السبل التي اتبعها لجذب سكان تلك المناطق الى مملكته وتأمين الجبهة الداخلية لدولته فضلا عن الاستفادة من الموارد البشرية والاقتصادية لمدنها في حربه ضد الصليبيين التي كانت غايته النهائية الا وهو فتح بيت المقدس .

صلاح الدين عند مؤرخي عصر التنوير في بريطانيا: روبرتسون وهيوم وجيبون

د. علي بكر حسن

جامعة عفت

صلاح الدين الأيوبي عند كتاب عصر التنوير في بريطانيا في القرن الثامن عشر هو موضوع هذه الدراسة. بحثت هذه الدراسة ما كتبه وليام روبرتسون وهو متدين وعالم باللاهوت، وديفيد هيوم وهو فيلسوف ملحد، وإدوارد جيبون وهو مؤرخ متذبذب بين المذاهب المسيحية - حول صلاح الدين والحروب الصليبية. الثلاثة عاشوا جميعا في القرن الثامن عشر الميلادي. حقق روبرتسون من بين الثلاثة شرف السبق في الدعوة لإعادة النظر في أسباب الحروب الصليبية ونتائجها. لبي ديفيد هيوم الدعوة وعقد مقارنة بين ريتشارد ملك إنجلترا وصلاح الدين سلطان مصر وسورية. وتناول إدوارد جيبون الحملات الصليبية معتمدا على المصادر الأصلية. وبالرغم من اختلاف توجهاتهم العقائدية ومناحيهم الفكرية اجتمعوا على كلمة سواء بينهم حول صلاح الدين على أنه شخصية فذة في السلم والحرب نال حب الشرق والغرب وإعجابهم، وأن الحروب الصليبية ما كانت إلا حملات حمقاء دعا إليها بابا روما في لحظة هوجاء واستجاب لها ملوك وأمراء مغامرون كانوا في مقتبل أعمارهم السياسية يبحثون عن مجد عسكري زائف، فخاضوا حروبا أرهقتهم من الناحية المالية وأزهقت قرابة المليونين من أرواح الأوربيين، ثم باتت عار في جيبون أوروبا لم تشهد أمة في تاريخها.

كلمات مفتاحية: صلاح الدين الأيوبي، الصليبيون في المشرق، كُتاب عصر التنوير وصلاح الدين. روبرتسون وهيوم وجيبون.

إستراتيجية صلاح الدين الأيوبي في تحقيق إنتصاراته الوحديوة ومقاومة الصليبيين الغزاة

أ.م.د. أحمد ميرزا ميرزا

جامعة صلاح الدين

عُرف السلطان صلاح الدين الأيوبي وهو الملك الناصر أبو المظفر يوسف بن أيوب (532- 589هـ/1138-1193م) في كتب التاريخ في الشرق والغرب بأنه فارس نبيل وبطل شجاع وقائد من بين أفضل من عرفتهم البشرية وشهد بأخلاقه أعدائه من الصليبيين قبل أصدقائه وكتبوا سيرته، وهو قائد عسكري أسس الدولة الأيوبية التي وحدت مصر والشام والجزيرة والحجاز واليمن في ظل الراية العباسية، بفضل إستراتيجته الناجحة، وكانت من أهم ثمارها الأنتصار في معركة حطين وفتح بيت المقدس.

عندما يدون إجمالاً أحداث فترة من الفترات التاريخية التي سطرَ فيها المسلمون إنتصارات باهرة على أعدائهم، المفروض أن لا نكتفي بسرد احداثها وتسجيل نتائجها فقط، بل الواجب ألوقوف عندها، ودراستها دراسة تحليلية لمعرفة الأستراتيجية المتبعة لتحقيق تلك الأنتصارات، وهذا ما شجع الباحث لأختيار تلك الفترة: (570-582هـ/1167-1179م) الزاخرة بالعبير، للوقوف ملياً عندها.

إن عظمة صلاح الدين لا تتجلى فقط في انتصاراته وفتوحاته وتحرير بيت المقدس، بل العظمة الحقيقية لصلاح الدين أنه كان مدركاً بكل وضوح أن عوامل وأسباب انتصاراته ليست مرتبطة بشخصه أو بالقتال العسكري المجرد، بل هي متعلقة بفريق متكامل من الشخصيات يملك رؤية وبرنامج للوصول للنصر. ولتقوية إستراتيجته أيضاً أحدث السلطان صلاح الدين التغير في النظم الإدارية للدولة بدأها من نائب السلطة الذي أعطاه الصلاحيات الواسعة ومن ثم بإصلاحات الدواوين وأهم الوظائف والتقسيمات الإدارية للدولة، ثم أعطى مكانة ودور مميز للقضاء وأهم رجالاته لجهودهم السياسية والعسكرية في جهادهم للغزاة.

وقد حرصنا أن نعتمد على المصادر القريبة من الأحداث، وكون مؤلفيها من معاصري السلطان صلاح الدين، ولكن من غير الممكن الأستغناء عن المصادر والمراجع الأخرى، للوقوف على حقيقة تلك الخطوات التي سار عليها صلاح الدين لتسجيل تلك الملاحم !.

صورة السلطان صلاح الدين الايوبي العسكرية من خلال رحلة ابن جبير الاندلسي

ا . م . د. كرفان محمد احمد

جامعة دهوك

الهدف من هذه الدراسة هو القاء الضوء على صورة السلطان صلاح الدين الايوبي (ت 589 هـ / 1193 م) العسكرية ، من خلال كتاب (تذكرة بالآخبار عن اتفاقات الاسفار) المعروف ب (رحلة ابن جبير) الاندلسي (ت 614 هـ / 1217 م) ، و بيان الكيفية و الماهية التي نقل من خلالها ابن جبير الآخبار و المرويات ، المتعلقة بالسلطان صلاح الدين الايوبي من الناحية العسكرية . و من ثم الوقوف بموضوعية على ابرز المعطيات المتعلقة بتلك الناحية وفق النصوص التي سجلها في رحلته .

SALÂHUDDÎN EL-EYYÛBÎ'NİN KÂTİBİ EL-KÂDÎ EL-FÂDİL VE KİTÂBET SANATI ÜZERİNE

Yrd. Doç. Dr. Abdulhadi TİMURTAŞ

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

1134 yılında Askalan'da dünyaya gelen el-Kâdî el-Fâdîl, eğitiminin önemli bir bölümünü Beysan kadısı olan babasının yanında gördü. Kitabet sanatını Kahire'de Fatimî sarayında geliştirdi. Bir müddet İskenderiye valisinin hizmetinde çalıştı. Ardından kitabet eğitimini gördüğü Kahire'deki Fatimî Sarayına görevli olarak geri döndü.

el-Kâdî el-Fâdîl bir devletin çöküşünü ve yeni bir devletin kuruluşunu yaşadı. İkisinde de durumu gözlemleyecek bir makamda idi. Hatta ikincisinde önemli bir aktördü. O, iki dönemin de şahidi sayılır. O, devlet işlerinde Salâhuddîn için her şeydi. Ona danışılmadan hiçbir karar verilmezdi. el-Kâdî el-Fâdîl, bir kâtib olarak hocalarından ve selevî olan Abbasî ve Emevî Dönemi kâtiplerden de yararlanarak kitâbette kendine özgü bir tarz oluşturarak destekleyeni ve takipçileri olan bir ekol haline geldi.

Anahtar Kelimeler: el-Kâdî el-Fâdîl, Eyyûbî Devleti, Fâtımî Devleti, Kitâbet Sanatı, el-Fâdîliyye Ekolü.

SALÂHADDÎN-İ EYYÛBÎ'Yİ YENİ MEDRESELER KURMAYA SEVK EDEN ÂMİLLER VE BU DÖNEMDE YETİŞEN ÂLİMLER

Yrd. Doç. Dr. Adnan MEMDUHOĞLU

Siirt Üniversitesi

İlme ve kitaplara düşkünlüğüyle temayüz etmiş olan Salâhaddîn-i Eyyûbî, İmam Silefi ve Ebu Tahir b. Avf gibi devrinin ünlü âlimlerinin meclislerine katılmıştır. Kudüs'ü haçlıların elinden kurtardıktan ve 567/1171 de Mısır'da devletini kurduktan sonra ilk iş olarak Şî'i akîde ve bu akîde üzerine kurulan müesseseleri ortadan kaldırmış, bunun yerine Sünnî akideyi esas alan medreseler kurmuştur. Salâhaddîn-i Eyyûbî, haçlılara karşı Müslümanların siyasi birliğini sağlamak ve dahilî otoritesini güçlendirmek için medreselerin oynayacağı rolü iyi tespit etmiş, bu konuda Zengî ve Fâtımî Devletleri'nden devraldığı ilmî mîrası iyi değerlendirmiştir. Keza Ehli Sünnet ve'l-Cemâat ruhunu ve ideallerini canlandırmaya büyük önem vermiş, bunu da önemli ölçüde medrese inşâ ederek sağlamıştır. Eyyûbî devleti'nde kurulan bu medreselerde din, düşünce ve siyaset alanında önemli etkiler bırakan değerli ilim adamları yetişmiştir. Bunlar arasında fıkıhta Seyfeddîn el-Âmidî, Bahâüddîn İbn Şeddâd, İbn Kudame'ler ve Şehrezûrî'ler büyük üne kavuşmuşlardır. Salâhaddîn'i yeni medreseler kurmaya sevk eden âmiller arasında şunlar sayılabilir: İslâm dininin doğru bir şekilde anlaşılıp tatbik edilmesi, Şî'a ideolojisinin propagandasının yapıldığı dârü'l-ilimlerdeki müfredât yerine Sünnî geleneğe uygun müfredât oluşturma isteği, Müslümanların şiddetle ihtiyaç duyduğu siyasi birliği sağlamaya ilmi zemin hazırlanması ve bu sayede devletin siyasi ve dînî nüfuzunun güçlendirilmesi.. Aynı zamanda ilmi bir kişiliği bulunan Salâhaddîn'in örnek şahsiyetinden kaynaklanan ilim ve ilim adamlarına olan düşkünlüğü de yeni medreselerin açılmasında mühim bir âmil olarak karşımıza çıkmaktadır. İş bu tebliğde Salâhaddîn-i Eyyûbî'yi yeni medreseler kurmaya sevk eden bu âmiller üzerinde durulacak, daha sonra da bu devirde yetişen başlıca ilim adamlarına ve fıkıh alanında ün yapmış ilmi şahsiyetlere yer verilecektir.

SELAHADDİN EYYUBÎ İLE İŞRAK FELSEFESİNİN KURUCUSU SÜHREVERDÎ EL-MAKTÛL

Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZYİĞİT
Siirt Üniversitesi

Kudüs'ün fatihi olarak, İslam tarihinde bir döneme adını altın harflerle yazdıran büyük şahsiyet şüphesiz ki Selahaddin Eyyubî'dir. Ancak bu dönemin İslam düşüncesi açısından en önemli şahsiyeti de şüphesiz ki Selahattin'in emriyle idama maruz kalan, İslam Felsefesinde İşrakî Ekolün kurucusu büyük mütefekkir Şihabüddîn Sühreverdî el-Maktul'dur. Tarihçilere göre Selahaddin fıkhıta Şafii, itikatta ise Eş'a'rî mezhebine bağlıydı. O dönemde Mısır ve çevresinde Fatımîlerin Batınî düşüncesi ile Mutezilî düşünce hakimiyetindeydi. Selahattin ve çevresindeki Fukaha geleneksel Ehl-i Sünnet anlayışını benimsemiş ve onun yayılması için uğraştıklarından bu düşüncelere karşıydı. Sühreverdî'nin kurucusu olduğu İşrakîyye felsefesi ise hem Eş'arîliğe hem de Mu'tezile'ye zıt olarak, diğer İslâm Felsefesi ekolü olan Meşşailiğe karşı bir aksülamel olarak doğmuştur. Sühreverdî, kısacık hayatına İslâm felsefesinin iki ekolünden biri olan İşrak (İşrakîyye) felsefesini kuracak kadar çok şey sığdırmıştır. İşrakîyye filozof Şihâbeddin Sühreverdî el-Maktûl veya eş-Şehid (1153— 1191)'in kurduğu özel bir felsefenin adı olmakla birlikte bu felsefeye, aynı zamanda “Hikmetu'l-İşrâk” (İşrâk Felsefesi) da denir. Hikmetu'l İşrâk, ayrıca Sühreverdî'nin eserlerinden birinin adıdır. İşrakîlik, mânevî temizlikle Allah'ın tecellisinin görüleceği tezini getirmiştir. Sühreverdî, kendi felsefî sistemini anlatırken bir fakîh gibi değil, bir filozof veya mutasavvıf gibi davranmıştır. Onun bu tutumu hayatına mal olmuştur. Bu çalışmanın amacı, Sühreverdî'nin düşüncesinin Selahaddin Eyyubî Dönemindeki hakim düşünceden farklı olan yönünü ve onu idama götüren sebepleri göstermektir.

SALAHADDİN EYYÜBÎ'NİN BİRLİKTE YAŞAMA KÜLTÜRÜ ÇERÇEVESİNDE GAYRİMÜSLİMLERE OLAN MUAMELESİNİN İSLAM HUKUKU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Bedri ASLAN
Batman Üniversitesi

Şarkın sevgili sultanı Selâhaddîn-i Eyyübî ilmî ve idari sahada muvaffak olmuş büyük bir şahsiyettir. Gayri müslimler bile onun maiyeti ve adaleti altında yaşamayı tercih ediyorlardı. Selahaddin Eyyübî'nin yaşadığı dönemde İslam âlemi fiziki ve fikri olarak parçalanmıştı. Toprağın bir bölümü Hristiyanların eline geçmiş diğer bir bölümü ise Şii Fatimî devletinin elindeydi. Diğer yandan Sünniler arasında mezhebi taassuplardan dolayı Müslümanların birliği bozulmuştu. Selahaddin Eyyubî Müslümanların birliğini sağlamaya çalışmış ve Hristiyanların işgali altında olan şehir ve bölgeleri almak için Hristiyanlarla birçok savaş yapmıştır. Hristiyanlar, ele geçirdiği şehirleri yağmalamış birçok Müslümanı da kılıçtan geçirmiştir. Selahaddin Eyyubî ise kurtardığı şehirlerde yaşayan insanlara zarar vermemiş onların hak ve hukuklarını gözetmiş, zarar görmelerini engellemiş, sevgisi günümüze kadar milletin kalbinde yer etmeye devam etmiştir. Tebliğimizde Selahaddin Eyyubî'nin yaptığı savaşların neticesinde esir düşenlere karşı şefkatli muamelesi ile idaresi altında yaşayan gayri müslimlere olan yaklaşımı ve bunun İslam hukuku açısından değerlendirmesini ele almaya çalışacağız.

Anahtar Kelimeler: Selahaddin, Gayri müslimler, Savaş, Hukuk.

SELÂHADDİN-İ EYYÛBÎ'NİN FIKİH MEZHEPLERİ KARŞISINDAKİ TUTUMU VE SÜNNÎ FIKİH MEZHEPLERİN MİSİR'DA İSTİKRAR BULMASINDAKİ ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Bekir KARADAĞ
Muş Alparslan Üniversitesi

Sünnî fıkıh mezhepleri, ilk dönemlerden itibaren Mısır'da oldukça rağbet görmüşlerdir. Daha sonra bölgeye hakim olan Fâtımîler, Sünnî mezheplerin etkisini yok etmek için bir çok çalışma yürütmüşlerdir. Bu durum, Sünnî fıkıh mezheplerini Mısır ve çevresinde az da olsa geriletmiştir. Sünnî fıkıh mezheplerinden Şâfiî mezhebine müntesip olan Selâhaddîn-i Eyyûbî, Mısır'a hâkim olunca Şâfiî mezhebi başta olmak üzere Sünnî fıkıh mezhepleri tekrar canlanmıştır. Selâhaddîn'in bu yöndeki faaliyetleri kendisinden sonra da sürdürülmüştür. Bu sayede Sünnî fıkıh mezhepleri, Mısır ve çevresinde tekrar yayılmış ve istikrar bulmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Selâhaddîn-i Eyyûbî, Sünnî Fıkıh Mezhepleri, Fâtımîler, Şîlik

İSLÂM'DA DİNÎ SEMBOLLER (ŞEÂİR-İ İSLÂM) VE SELAHADDİN EYYUBÎ'NİN KUDÜS ALGISI

Yrd. Doç. Dr. Fadıl AYĞAN
Siirt Üniversitesi

Her din kendine özgü bir takım sembollerle dinî ve sosyal hayatta varlık göstermektedir. Bu semboller zamansal ve mekânsal olduğu gibi bazı ibadet şekilleriyle de ortaya çıkmaktadır. İslam açısından baktığımızda dinin özüne ait semboller şeâir kavramıyla ifade edilmektedir. Bunların bir kısmı Mescid-i Harâm, Mescid-i Nebi gibi mekânsal olduğu gibi kimisi Kâbe'ye yönelme gibi ibadetlerle ilişkili kimisi ise ibadet vakitlerinde olduğu gibi zamansaldır. İslam dini açısından mekânsal şîârlardan biri İsrâ hadisesinin gerçekleştiği yer, peygamberlerin diyarı ve ilk kıblegâh olan Kudüs şehridir. Kudüs ve orada bulunan Beytü'l-Makdis diğer semâvî dinlerde olduğu gibi İslam açısından da nebevî geleneğin menbaı kutsal bir mekândır. İlk defa Hz. Ömer döneminde fethedilen Kudüs, tarihî süreçte Haçlıların eline geçmiş daha sonra Selahaddin Eyyûbî tarafından tekrar fethedilmiştir. Selahaddin'i İslam tarihinin en şöhretli sultanlardan biri yapan da kuşkusuz bu fethidir. Bu çalışmada İslam'da şîâr kavramı ve mahiyeti, bu bağlamda Kudüs'ün Müslümanlar nezdindeki kutsallığı incelenmiştir. Selahaddin Eyyûbî'nin Kudüs'ün kutsallığı bağlamında bu şehre bakışı ve fetih çalışmalarında bu algısının etkisi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kavramlar: Selahaddin Eyyûbî, Kudüs, Şeâir, Mescid-i Aksa.

SELAHADDİN EYYUBİ NİÇİN CEHENNEMDE?

-Dante'nin Selahaddin'i-

Yrd. Doç. Dr. Fatih İBİŞ

Pamukkale Üniversitesi

İtalyan şair Dante (ö. 1321), yazımını on dört yıla yakın bir dönemde tamamladığı ünlü manzum eseri *İlahi Komedya*'sını (Divina Commedia) cehennem, âraf ve cennet olmak üzere üç bölüme ayırır. İlk bölüm cehennem otuz dört, diğer iki bölüm otuz üçer kanto (şarkı) olup eser, toplamda yüz kantodan oluşmaktadır. *İlahi Komedya*, Dante'nin, nasıl gittiğini kendisinin de bilmediği Kudüs yakınlarında bir ormanda başlayan ve bir paskalya haftası boyunca devam eden bedenî olarak yaptığını söylediği ahiret yolculuğunu konu edinir. Dante'nin bu anlatısında özellikle İslam dünyası açısından önemi haiz ve kendisinden sonra Müslümanların tepkisini uyandıran en önemli bölümlerden biri şüphesiz cehennem bahisleridir. Dante, diğer bölümlerde olduğu gibi cehennemde de gördüğü kimseleri isim isim aktarmaktadır. Ancak andığı isimler arasında cehennemde zikredilen beş isim bizi fazlasıyla ilgilendirmektedir. Bunların içinde öncelikle cehennemin sekizinci katında saydığı Hz. Muhammet ve Hz. Ali dikkat çekerken, diğer yandan cehennemin girişi olarak sayılan ama işkence görülmeyen Limbus denilen yerde zikri geçen Salahaddin Eyyübî, İbn Sina ve İbn Rüşd isimleri dikkat çekmektedir. Dante'nin bu isimleri neden cehennemlikler içinde andığı öteden beri tartışma konusu olmuştur. Ancak burada tebliğimizi ilgilendiren boyut, bu isimler içinde Dante'nin Selahaddin Eyyubi'yi neden cehennemde ve neden Hz. Muhammed ve Hz. Ali gibi eziyet ve işkence görülen bir katmanda değil de Limbus'ta zikretmiş olduğudur. “*Ve tek başına bir kenarda duran Selahaddin'i gördüm.*” diyerek aktardığı Selahaddin ve dolayısıyla onun İslam ve Müslümanlar adına temsil ettiği misyon Dante için ne anlam ifade etmektedir? Tebliğ esas itibarıyla bu cümlenin sonraki süreçte Dante yorumcularının yaptıkları değerlendirmeleri ve İslam dünyasındaki yansımalarını ana hatlarıyla soruşturmayı amaçlamaktadır.

SALÂHADDİN EYYÛBÎ DÖNEMİNDE MİSİR'DA KURULAN FIKİH OKULLARI

Yrd. Doç. Dr. Hamit SEVGİLİ

Siirt Üniversitesi

Hayatının önemli bir bölümünü haçlılara karşı savaşıarak geçiren Salâhaddîn Eyyûbî (ö.1193), bu zorlu yaşama rağmen eğitim-öğretim alanındaki hizmetlerini ihmal etmemiştir. Bireysel olarak ilme ve ilim ehline verdiği önem ile temayüz eden Eyyûbî, bu yolda fıkıh mirasımıza ciddi anlamda katkı sağlayacak pek çok fıkıh medresesini inşa etmiştir. Medrese inşa faaliyetleri, Eyyûbî ailesi içerisinde gelenek haline gelmiş, Eyyûbi hanedanından pek çok kimse, kendi adına yahut farklı isimlerle medreseler inşa etmiştir.

Eyyûbîler, medrese inşa çalışmalarını sürdürürken ilmi bağınazlıktan uzak durmuş, Şâfiî olmakla birlikte sadece kendi mezhep kurumlarını desteklemekle yetinmemiş, her dört Sünnî mezhep (Şâfiî, Mâlikî, Hanefî ve Hanbelî) için müstakil yahut karma şekilde büyük medreseler inşa etmişlerdir. İnşa edilen bu medreselerde, fıkıh mirasımıza katkı sağlayan pek çok fakîh yetişmiştir. Eyyûbîler, ayrıca kendi mezheplerini devletin resmi ideolojisi haline getirmekten de imtina etmişlerdir. Bu dönemde, dört mezhebin fıkıh kitapları resmi hüküm merciini oluşturmuştur.

Salâhaddîn Eyyûbî döneminde kurulan medreseleri, birer fıkıh okulu olarak nitelendirmemizin üç temel gerekçesi bulunmaktadır. Birincisi, Ehl-i Sünnet fıkıh anlayışını hâkim kılmak, bu medreselerin kuruluş amacını oluşturmaktadır. İkincisi, bu medreselerin Sünnî fıkıh mezhepleri adına kurulmuş olması ve hakkında detaylı bir bilgi olmamakla birlikte müfredatında fıkıh tadrîsâtının ağırlıklı ve ilk sırada olması bu iddiamızı desteklemektedir. Üçüncüsü ise, bu medreselere atanan müderrislerin, dönemin fıkıh otoritelerinden seçilmesi bunu göstermektedir.

SELÂHADDİN EYYÜBÎ'NİN BERABER YAŞAMA DAİR ALGISI VE BU YÖNDEKİ PRATİKLERİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim BARCA
Siirt Üniversitesi

Bu tebliğde Selâhaddîn Eyyübî'nin beraber yaşama dair algısı ve bu algı doğrultusundaki uygulamaları tesbit edilmeye çalışılmıştır. Selâhaddîn Eyyübî'nin sözü edilen bu özelliği, özellikle hükümdar olduktan sonra farklı din, mezhep, kültür veya ırktan olan ötekilerine; ötekisi olmayan dost, akraba ve emri altındaki gibi kimselere karşı tutum ve davranışlarından örnekler verilerek ortaya konulmuştur.

Giriş kısmında komutanlıktan hükümdarlığa Selâhaddîn Eyyübî kısaca tanıtılmış, onun bazı özellikleri ve kendisi hakkındaki bazı eleştiri ve değerlendirmeler aktarılmıştır. Asıl bölümü meydana getiren ötekiler ve öteki olmayanlar başlıkları altında ise Selâhaddîn'in birlikte yaşama dair düşüncesine ve bu doğrultudaki davranışlarına örnekler verilmiştir.

Çalışmadaki amaç Batı ve Doğu dünyasını uzun yıllar etkilemiş olan Selâhaddîn Eyyübî'nin beraber yaşama dair tutumu ve bu doğrultuda yapmış olduğu uygulamalar bakımından tanınmasına katkı sunmaktır.

Anahtar Kelimeler: Beraber yaşam, Selâhaddîn Eyyübî, Öteki, Öteki Olmayan.

SELAHADDİN EYYUBİ DÖNEMİ DİN EĞİTİMİ VE EĞİTİM KURUMLARI

Yrd. Doç. Dr. İlyas ERPAY

Siirt Üniversitesi

İslamiyet'in gelişindeki asıl amaç insanlığı düşmüş olduğu cehaletten kurtarmak ve aydınlığa kavuşturmadır. Dolayısıyla İslamiyet'in ilk zamanlarından itibaren eğitim meselesi her zaman önemini korumuştur. Nitekim teorik olarak daha ilk ayet ile okumanın önemi ve fazileti ortaya konmuş, pratikte de gerek Darü'l Erkam'da, gerekse Suffa'da peygamberimizin yapmış olduğu eğitim çalışmaları bizlere örnek oluşturmuştur. Müslümanların eğitim, kültür ve siyasi etkinliklerine ev sahipliği yapan, medreselerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan kurumlar olarak mescitlerin temelleri daha peygamberimiz zamanında atılmış ve faaliyetlerine başlamıştır. İlerleyen dönemlerde İslamiyet'in yayılması ve Müslümanların çoğalması gibi nedenlerle mescitlerde ve diğer bir eğitim kurumu olan kütüphanelerde eğitim faaliyetlerinin yetersiz kalması nedeniyle, XI. yüzyıldan itibaren medreseler kurulmaya ve gelişmeye başlamıştır.

Medreselerin ortaya çıkmasına zemin hazırlayan etkenlerden bir diğeri de itikadi görüşlerin savunulması, yanlış düşünce akımlarının ilimle engellenmeye çalışılması olduğunu görmekteyiz. Büyük Selçuklu veziri tarafından 1067 yılında Bağdat'ta kurulan ve daha sonraki medreselere temel teşkil eden Nizamiye Medreselerinde olduğu gibi, Eyyûbilerde de eğitim ve öğretim faaliyetleri bu amaç doğrultusunda, Sünni düşünceye göre yapılmıştır.

Eyyûbiler döneminde eğitimden maksat, din eğitimidir. Diğer ilimlerin öğretilmesindeki asıl amaç dini ilimlerin anlaşılmasına ve öğrenilmesine yardımcı unsur olmasıdır. Dolayısıyla bu bildirimizde Selahaddin Eyyûbi devri eğitim kurumlarını ve bu kurumlarda yapılan din eğitimi çalışmalarını ele alacağız.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Din Eğitimi, Selahaddin Eyyûbi

SELAHADDİNİ EYYÛBÎ'NİN İLMÎ TOPLANTILARI

Yrd. Doç. Dr. Mahmut DÜNDAR

Yüzüncü Yıl Üniversitesi

Mısır'daki hâkimiyetini sağlayan Sultan Selahaddin, Nureddin Zengî'nin ölümü ile Mısır ile beraber Suriye'ye de hâkim olmuştur. Sultan Selahaddin'in bu bölgelerdeki hâkimiyeti Abbasi halifesi tarafından tanınca Sultan Selahaddin kendi adına hutbe okutarak bağımsızlığını ilan etmiştir. Sultan, kurmuş olduğu devletin her alanda ilerleme kat edebilmesi için adeta bir seferberlik ilan ederek gerek mimari, iktisadi, sosyal ve gerekse ilmî alanda aktif bir rol almıştır. Çeşitli İslam bölgelerinde ilmî faaliyetlerde bulunan âlimleri gerek Mısır ve Şam'da gerekse Kudüs'te istihdam ederek bu bölgelerde ilmî faaliyetlerin önünü açmıştır. Yapılan ilmî faaliyet ve toplantılara bizzat kendileri de katılarak bu konuya ne kadar önem verdiğini ortaya koymuştur.

Biz bu tebliğimizde Sultan Selahaddini Eyyûbî'nin bu bölgelerde iştirak etmiş olduğu ilmî toplantıları ve onun bu toplantılar üzerindeki etkisi üzerinde duracağız.

Anahtar Kelimeler: Selahaddini Eyyûbî, Eyyûbîler, İlmî Toplantılar, İlmî Faaliyetler, Mısır

SELÂHUDDİN EYYÛBÎ'NİN HAÇLILARLA SAVAŞINDA FUKAHÂ'NİN KATKILARI

Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nuri GÜLER
Harran Üniversitesi

Latin Haçlılar 1096'te, Müslümanları Anadolu'dan atmak Kudüs'ü kurtarmak ve bütün Ortadoğu'yu ele geçirmek için "Tanrının İsteddiği", "Ölenin Şehid Olduğu" "Adalet Savaşı" olan "Kutsal Haçlı Savaşları" nı, Frenklerin öncülüğünde başlatmışlardır.

Bu sırada İslâm Âlemi, Bağdâd'ta Abbâsî Halîfeliği, Kâhire'de Fâtîmî Halîfeliği, İrân-İrâk, Anadolu ve Suriye'de Selçuklular halinde siyâsî bölünmüşlük içinde bulunmaktadır. Müslüman toprakları olan Doğu Akdeniz havzasını, şimdiki Ortadoğuyu işgal eden Haçlılara, Abbâsî halîfeleri ve Selçuklu Sultânlarının duyarsızlıkları karşısında cihâd hareketi Atabegler ve Fukahâ ile başlatılmıştır. Mûsul Atabegi İmaduddîn Zengî'nin öncülüğünde kurulan Haçlılara karşı cihâd siyâsî birliği, Selâhaddin ile Eyyûbîler, ardından Memlûkler ve Osmanlılar olarak devam etmiştir. Haçlıların kutsal şehirleri Kudüs, Urfa, Antakya, Konstantin ve Roma'da kurdukları Haçlı Krallıkları, bu birliğin ileri gelen önderleri tarafından yıkılmıştır. Buna ilk olarak, Mûsul Atabegi İmaduddîn Zengî 1144'te Edessa Latin Haçlı Kontluğu'nu ortadan kaldırmakla başlamış, arkasından, Selâhaddin Eyyûbî'nin Kudüs Krallığını 1187'de, Memlûk Sultanı I. Baybars'ın Antalya Prinkepsliğini 1268'de ve Fâtih Sultân Mehmet'in de 1453'te Konstantin Bizans İmparatorluğu'nu ortadan kaldırmaları izlemiştir.

Haçlılarla girişilen bu savaşlarda fukahânın çok büyük katkıları olmuştur. İşte, Selâhuddin Eyyûbî, Haçlılara karşı sistemli bir mücadele başlatan Zengî'lerin hizmetinde bir ailenin çocuğudur. Selâhuddin'in babası Necmeddin Eyyûb, Edessa Haçlı Kontluğu'nu ortadan kaldıran Mûsul Atabegi İmaduddîn Zengî'nin vâlisi, amcası Eseddudîn Şîrkûh el-Mansûr da Zengî'nin kumandanıdır. İmaduddîn Zengî ölünce, oğlu Nûreddîn Mahmud'a bağlı kalmışlar, Eyyûb, Dımaşk vâlisi, Selâhuddin Dımaşk şahnesi (askerî vâlisi), amcası Şîrkûh da, Nûreddîn'in ordusunun komutanı ve Halep şahnesi olmuştur. Nûreddîn'in Haçlılar'la mücadelesinde bu iki kardeş, hep onunla beraber bulunmuştur. Amcası Şîrkûh'un ölümünün ardından Selâhuddin, oğuzlardan oluşan Nûreddîn Mahmud Zengî'nin Mısır'daki ordusuna komutan atanmıştır. Nûreddîn Mahmud Zengî nâibi

sıfatıyla Selâhuddîn'i Mısır'ın hâkimi kılmış ve onunla, 567/1171'de Fâtımî hilâfetini ortadan kaldırtmıştır.

569/1174'de Nûreddin Mahmud Zengî ölünce, Nûreddin'in kurduğu devletin dağılmasını önlemeye ve Haçlılar'ın elinde bulunan Kudüs'ü ve diğer toprakları kurtarmaya çalışmıştır. Abbâsî halifesi tarafından Sultânlığı tanınmış, Suriye ve Mısır'daki hâkimiyeti onaylanmıştır. Mûsul Atabegleri (Zengîler) de 581/1185'de de Selâhuddîn hâkimiyetini tanıyınca, Ortadoğu'da İslâm birliği sağlanmıştır. Böylece, Haçlılara karşı Selâhuddîn büyük bir stratejik avantaj elde etmiş ve Kudüs yolu ona açılmıştır. Nihayetinde, 583 / 1187'de Hittîn'de Haçlılar'la yaptığı meydan savaşında büyük bir zafer kazanmış, Haçlı ordusunu imha etmiş ve bir kısmını da esir almıştır. Esirler arasında Kral Guy de Lusignan ve Renauld de Châtillon da yer almıştır. Selâhaddin bu zaferden sonra 583/1187'de Kudüs'ü kuşatmış ve Kudüs'ü fethetmiştir. Kudüs'ün düşmesi üzerine bütün Batı Avrupa ülkelerinin katıldığı üçüncüsü olan yeni bir Haçlı seferini düzenlenmiştir. Bu sefere Fransa Kralı Philippe Auguste, Alman İmparatoru Barbarossa, İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard orduları ve donanmalarıyla katılmışlardır. Selâhaddin de 589/1193'te Dımaşk'ta vefat etmiştir.

Selâhaddin'in Haçlılarla bu savaşında, fukahâ, şî'ânın fikirlerine karşı koymak ve sunnî fikri uyandırmak için kurulan medreselerde sunnî hareketin öğretilmesine devam etmiştir. Nûruddîn'in Haleb ve Dımaşk'ta inşâ ettiği Sunnî medreseler, şî'î şî'ârı ile, Selâhuddîn'in Mısır'da inşâ ettirdiği Sunnî medreseler ise, özellikle Mısır'daki İsmâ'îlî şî'â ile savaşmışlardır. Ümmet'i Haçlılarla savaşmaya hazırlayan fikrî donanımı vermek için fukahâ, yine Müslümanları cihâda çağırmış, cihâdın doğru bilinmesi ve sağlıklı yürütülmesi için, cihâd konulu kitaplar te'lif etmiş, cihâd dersleri vermiş ve sadece bu fikrî faaliyetler ile sınırlı kalmayıp, bizzât cihada da katılmıştır.

Şâm ve Mısır'da cihâda çağırma, cihâdın doğru bilinmesi ve sağlıklı yürütülmesi için, cihâd dersi halkaları oluşturanlar arasında, Ebû'l-Kâsım ed-Dımeşkî (ö. 562 h./1166 m.), Ebû 'Abdillâh el-Mısırî (ö. 589 h./1193 m.), Ebû Tâhir el-Esbahânî (ö. 576 h./1180 m.), el-Fakîh el-Vâ'iz İbn Necâ (ö. 599 h./1202 m.) ve diğerleri el-Kâdî el-Fâdıl, Fakîh Kutbuddîn en-Nisâbü'rî, Kemâluddîn eş-Şehrezûrî, Fakîh el-'Îmâd el-Esbahânî, Fakîh Bahâ'uddîn b. Şeddâd, Fakîh Sâ'inuddîn 'Asâkir, Ebû'l-Futûh el-Cemâhîrî ed-Dımeşkî gibi fukahâ ile el-Makdisî ve Şeyhu'ş-Şuyûh adlı aileler kaydedilmektedir.

Sultân Selâhuddîn ile savaşa çıkan fukahâ arasında da el-‘Îmâd el-Esbahânî, Ziyâ’u’ddîn ‘Îsâ el-Hakkârî ile kardeşi Zahîruddîn ‘Îsâ el-Hakkârî, el-Kâdî el-Fâdîl, Fakîh Ebû Şeccâ’ b. ed-Dehhân, eş-Şeyh Ebû ‘Umer el-Makdisî, kardeşi el-Muvaffak el-Makdisî, eş-Şeyh Diyâ’uddîn el-Makdisî, eş-Şeyh ‘Abdulğanî el-Makdisî, Fakîh Ebû’l-Kâsım Seyfuddîn el-Makdisî, Fakîh Nâsiruddîn eş-Şîrâzî, Fakîh ‘Îzzuddîn eş-Şîrâzî (ö. 586 h./1190 m.), kardeşi eş-Şeyh Şerefuddîn Muhammed eş-Şîrâzî gibi fakihler sayılmaktadır.

Bu fakîhler arasında Haçlı Frenklerle savaş esnasında şehîd olanlar arasında Zahîruddîn ‘Îsâ el-Hakkârî ve el-Kâdî Ebûl-Mecid ‘Abdurrahmân b. ‘Alî gibi fakihler anılmaktadır. Bu savaşlar sırasında şehîd düşenleri, İbn ‘Asâkir, kahramanlıklarıyla anlatılmaktadır.

Haçlılara karşı bu “savaşlar”, o zamanın Irak, Anadolu ve Suriyesi, günümüzün Mûsul, Siirt, Şırnak, Batman, Mardin, Diyarbakır, Urfa, Antep, Maraş, Antakya, Halep, Şâm ve Kudüs için birinci dünya savaşlarında ve çağımızda tarihin birer tekrarı gibidir. Sanki bu bölgenin konumu itibarıyla bu tarih hep tekrar edeceğe benzemektedir. Çünkü bölge, hem Hindistan’tan ticâreti ile Çin ticaretinin Anadolu’ya ve Suriye’ye taşıdığı yolların kavşağı ve hem de Haçlı Latin unsurları için önemli bir petrol havzasıdır. Haçlı, buralara egemen olmak için her kılığa girebilmektedir. Düşmanlarıyla bile ittifaklar yapabilmektedir. Haçlı savaşları sırasında, Frank Kralı Baudouin’in, Selçuklulara karşı Fâtîmîler ile yapmış olduğu ittifak gibi, Haçlının bu tarihî görüntüsü, günümüzde de, Türkiye, Irak ve Suriye’de, Haçlı Dünyası ile ittifaklar yaparak İslâmî kesimlerin birbiriyle savaşmasında yaşanmaktadır.

İşte bu tebliğ, ecdâdımızdan Mûsul Atabegi ‘Îmâduddîn Zengî ve torunu Nûruddîn Zengî’nin Haçlıya karşı oluşturdukları cihâd siyâsî birliğini, yine ecdâdımızdan Selâhuddîn Eyyûbî’nin nasıl devralıp büyük titizlikle onlardan sapmayarak koruması ve mücâdelesini tavrını, tarihten günümüze yansıtmaktadır. Bu şekilde, hiç değişmeyen çağdaş Haçlıya karşı bu bölgede yaşayan günümüz neslinde farkındalık sağlayarak tavır oluşturmalarına katkıda bulunacaktır. Ayrıca, böyle dönemlerde, fukahânın, Allah’ın ahkâmını ortaya koyarak, savaş eden ve savaş edilen Müslüman yöneticiler ile halkları uyurma tarihî görevini tıpkı, İslâm Tarihi’ndeki Haçlı savaşları sırasında yaptığı gibi üstlenmesini fakîhlere hatırlatacaktır.

SELÂHAHADDÎN-İ EYYÛBÎ'NİN MÜSLÜMAN OLMAYANLARA YÖNELİK UYGULAMALARININ KUR'ÂN PERSPEKTİFİNDEN DEĞERLENDİRİLMESİ

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM-Dr. Abdulkerim BİNGÖL
Muş Alparslan Üniversitesi

Yaklaşık dokuz asır önce yaşamış ve Kudüs fatihi olarak tarihe geçmiş biri olan Selâhaddîn-i Eyyûbî, hükümdarlığı döneminde elde ettiği zaferler yanında sosyal, iktisadî, kültürel gibi birçok alandaki hizmet ve başarılarından ötürü bilge kahraman unvanını hak etmiştir.

Selâhaddîn-i Eyyûbî, sadece Müslümanlar nezdinde değil aynı zamanda savaş alanlarında mağlup ettiği düşmanları tarafından da takdirle yâd edilmiştir. Selâhaddin'in gerek savaş esnasında gerekse daha sonraki süreçlerde Müslüman olmayanlara yönelik uygulamaları onun savaş olgusunu, toplumsal barış için bir araç olarak gördüğünü ortaya koymaktadır.

Tarih boyunca “İslam” kimliği altında bazı grupların kendileri gibi düşünmeyen herkesi ortadan kaldırmaya çalışması ve buna Kur'ân ve Hz. Peygamber'in sünnetinden uç yorumlarla referans bulmaya tekellüf etmesi göz önünde bulundurulduğunda, Selâhaddin'in gayrimüslimlere dönük barış eksenli ve hakkaniyetli uygulamalarının önemi daha da artacaktır.

Selâhaddin-i Eyyûbî'nin Müslüman olmayanlara yönelik uygulamalarını Kur'ân açısından değerlendirmeyi hedefleyen bu çalışmada, nitel araştırma yönteminin araçlarından biri olan doküman analizi yöntemi çerçevesinde tarihi kaynaklar dışında alanla ilgili yazılmış önemli çalışmalara da müracaat edilecektir.

SELAHADDİN-İ EYYÛBİNİN HAÇLILARLA MÛCADELESİNDE ŞAM FUKAHASININ ROLÜ

Yrd. Doç. Dr. Mesut BAYAR
Dicle Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Selahaddin-î Eyyûbî'nin haçlılar karşı zafer kazanmasının birçok sebebi vardır. İlmî, kültürel, siyasi ve dini birçok ana sebep zikredilebilir. Diğer yandan, her bölgenin sözkonusu alanlardaki etkileri teker teker ele alınabilir. Biz bu çalışmamızda Şam bölgesi fıkıhçılarının hem ilmi hem de dini yönden ne kadar etkili olduğunu ele almaya çalışacağız.

SELÂHADDİN EYYÛBÎ'NİN ŞÂFÎ MEZHEBİ'NİN GELİŞİMİNE KATKILARI

Yrd. Doç. Dr. Muhittin ÖZDEMİR

Bingöl Üniversitesi

Mısır, Suriye, Irak ve Mezopotamya bölgelerinde Şâfiî Mezhebi yoğunlukta bulunmaktaydı. Fatimîler, Mısır'a hâkim olunca diğer sünnî mezhepler gibi Şâfiî Mezhebinin etkinliğini kırıp Şiî Mezhebini etkin hale getirdiler. Bu durum Selâhaddin Eyyûbî'nin Mısır'ı geri almasına kadar devam etti. Selâhaddin Eyyûbî, Ehl-i Sünnet mezheplerini eskiden olduğu gibi canlandırdı ve mensubu bulunduğu Şâfiî Mezhebini etkin hale getirdi. Adlî teşkilatta Şâfiî mezhebini esas aldı, *kâdi'l-kudâtın* Şâfiî Mezhebinden olması uygulamasını başlattı. Selâhaddin'nin Şâfiî Mezhebi lehindeki bu uygulamaları, Osmanlı Devleti'nin bölgede hâkim olmasına dek asırlarca etkisini sürdürdü. Selâhaddin, eğitim alanında yaptığı çalışmalarla da Şâfiî Mezhebine önemli katkılarda bulunmuştur. Hâkimiyeti altında bulunan bölgelerde her mezhebe ve bu arada Şâfiî Mezhebine ait medreseler inşa etmiştir. Bunların yanısıra iki ve dört sünnî mezhebe ait medreseler kurarak, bu eğitim kurumlarını mali ve idari yönden revize ederek Şâfiî Mezhebine hizmet etmiştir. Selâhaddin'in kurduğu medreseler, İslâm dünyasında çok yönlü ilmi inkişafa yol açmış, Müslümanların siyasi birliklerinin sağlanmasında önemli bir etkiye sahip olmuş, Sünnî mezheplerin ve özellikle Şâfiî Mezhebinin gelişimine katkı sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Selâhaddin Eyyûbî, Şâfiî Mezhebi, Şâfiî Medreseleri.

**ORYANTALİST BAKIŞ AÇISINDAN HAREKETLE BATI SİNEMASINDA
ÇİZİLEN SELAHADDİN EYYÛBÎ PORTRESİ ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME**

Yrd. Doç. Dr. Mustafa Selim YILMAZ

Karabük Üniversitesi

Oryantalizmi (Şarkiyatçılık), Batı Medeniyetinin daralan sınırlarını aşmak, rakibi olarak gördüğü kültür ve medeniyet havzalarını kontrolü altına almak ve fütursuzca onları sonuna kadar vakumlamak maksadıyla ortaya çıkan kökeni yüzyıllara dayanan bir gelenek olarak tanımlayabiliriz. Özellikle son iki yüzyıldır bu amacını yoğun bir şekilde aktüel hale getirdiğini ve hususen de çabalarını İslam Medeniyet havzasında temerküz ettirdiğini ifade edebiliriz. Bu bağlamda Batının gündem belirleyen odakları, Oryantalizmin İslam ve Müslümanlara ilişkin ürettiği kavramları ve imajları kitlelerin algılarını yönlendirmek üzere sinemadan politikaya çok geniş bir yelpazede kullanmış ve kullanmaya da devam etmektedir. Bu tebliğde, bu mantığın işleyişinin anlaşılması ve çözümlenmesi amacıyla bir örnek olması bakımından Batı dünyasındaki sinema sektöründe Selahaddin Eyyûbî'ye ilişkin yapılan filmler ele alınıp kritik edilmiştir.

SELAHATTİN EYYUBİ VE AKKA SAVUNMASI

Yrd. Doç. Dr. Nadir KARAKUŞ

Hitit Üniversitesi

1187'de Selahattin Eyyubî'nin Kudüs'ü almasından iki yıl sonra, Haçlılar karadan ve denizden yeni bir sefer başlattılar. Haçlılar Akka'yı kuşattılar. Selahaddin de kuşatanları karadan kuşattı. Yaklaşık iki yıla yakın mücadelenin sonunda Akka Haçlıların eline geçti. Bu şanlı direnişin ardından Haçlılarla barış anlaşması yapıldı. Haçlılar Kudüs'ü almasalar da, Akka-Yafa arası sahil şeridini ele geçirdiler. Ordusu yıpranmış, kendisi ise hasta ve yorgun olan Selahaddin karşısında Haçlıların kazandıkları bu başarı göklere çıkarıldı; hatta Batılı tarihçiler tarafından İngiltere Kralı Arslan Yürekli Richard, Selahaddin karşısında haksız olarak ve eksik bilgilerle üstün bir konuma yükseltilmeye çalışıldı.

Selahaddin ve ordusunun Akka önünde verdikleri kahramanca mücadele hafızalarda hep yer etti.

Tebliğimizin Selahaddin Eyyubi'nin Akka önünde Haçlılar karşısında nasıl büyük bir mücadele verdiğinin anlaşılması açısından önemli olduğuna inanıyoruz.

Kelimeler: Selahaddin, Eyyubiler, Akka, Haçlılar, Kuşatma

1 VE 13. YÜZYILLARI ARASINDA KUDÜS'TE DİNSEL ÇOĞULCULUĞUN SEMBOLLERİ OLARAK AĞLAMA DUVARI, KUTSAL KABİR KİLİSESİ VE KUBBETÜS SAHRA

Yrd. Doç. Dr. Necati SÜMER

Siirt Üniversitesi

Bu çalışmada dinler tarihi açısından önemli bir fenomen olan Kudüs'teki üç kutsal mekan ele alınacaktır. Bu dinsel mekânlar üzerinde durulmasının nedeni, söz konusu edilen yerlerin Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam açısından önemli ve özel olmasıdır. Yahudiler için Ağlama Duvarı, Hıristiyanlar için Kutsal Kabir Kilisesi neyse Müslümanlar için de Kubbet-üs-Sahra odur. Bu kutsal mekânlar, yalnızca maddi değil aynı zamanda ruhsal bütünlüğü simgeleyen manevi yapılardır. Bu mekânlardan ilki olan Ağlama Duvarı, Yahudilerce kutsal sayılan Kudüs Tapınağı'nın ayakta kalan batı duvarıdır.

Yahudilere göre burası, Hz. Süleyman'ın yaptırdığı Beytül Makdis'in kalan bir bölümüdür. Tarihsel süreçte Ağlama Duvarı (Kotel) ismini alan bu bölüm, Yahudilerce kutsal kabul edilmektedir. İkinci dinsel mekân olan Kutsal Mezar Kilisesi, uğruna Haçlı Seferlerinin düzenlendiği, Hz. İsa'nın gökyüzüne yükseldiğine inanılan yerin üzerine yapılan Hristiyanların en eski ve önemli kiliselerinden birisidir. Hıristiyanlık inancına göre göğe yükselmeden önce Hz. İsa burada yıkanmıştır. Hıristiyanlar, Hz. İsa'nın bedeninin burada yıkandığı için oranın kutsal olduğuna inanır. Nitekim Hıristiyanların bugün bile Kilise'nin girişindeki taşa yüzlerini sürmelerinin nedeni, İsa'nın ölü bedeninin bu taşın üzerinde yıkanmış olduğuna inanmasıdır.

Üçüncü mekân olan Kubbet-üs-Sahra, Hz. Muhammed'in vefatından 60 yıl sonra 688-692 yılları arasında Kudüs'te yapılmış İslam'ı sembolize eden önemli ve iyi korunmuş dinsel yapılardan birisidir. Mimari özellikleri bakımından İslam sanatının nadir eserlerinden olan Kubbet-üs-Sahra, merkeze oturan kubbesi ve sekizgen kenarıyla Bizans sanatından etkilenmiştir. Fakat bu yapı, dört taç kapının dört yöne açılması özelliğiyle sembolik olarak dünyanın merkezine oturduğu görüntüsünü verir. İslam'a has bir mimariyle bezenen bu yapı, geçmişte olduğu gibi günümüzde de Müslümanlar için önemli bir dinsel mekândır. 1187'de Selahaddin Eyyubi tarafından fethedilen Kudüs'te, bu üç

dinsel mekân işlevsel haldedir. Birlikte yaşama kültürünün en güzel örneğini sembolize eden bu yapılar, aynı zamanda Selahaddin Eyyubi'nin yönetim anlayışını da ortaya koymaktadır. Bugünün birbirini öteki gören anlayışlarına yol gösterebilecek örneklerden biri, 11 ve 13. yüzyılları arasındaki bu dinsel mekanların varlığıdır. Bir arada yaşama ve dinsel hoşgörü kültürü adeta bu yapılarla somutlaşmıştır. Bu özelliklerine binaen tebliğde dinler tarihinin karşılaştırmalı yöntemi esas alınarak bu üç dinsel mekân irdelenecektir.

Anahtar Kavramlar: Dinsel Çoğulculuk, Kudüs, Ağlama Duvarı, Kutsal Mezar Kilisesi, Kubbet-üs- Sahra

SELÂHADDÎN EYYÛBÎ SİYASETİNDE EŞ'ARÎ KELÂMİN YERİ, “MÜRŞİDE” VE “AKÂİDU'S-SALÂHİYYE” METİNLERİ

Yrd. Doç. Dr. Vezir HARMAN

Namık Kemal Üniversitesi

567-866 (1171-1462) yılları arasında Ortadoğu, Mısır, Hicaz, Yemen ve Kuzey Afrika'da hüküm sürmüş olan Eyyûbîler hanedanının kurucusu Selâhaddin Eyyûbî 567-589 (1171-1193) yılları arasında İslam dünyasının birliği ve güçlenmesi için mücadele etmiş bir Müslüman bir şahsiyettir. O dönemde Moğol ve Haçlı saldırılarından kaçan çok sayıda âlim ve talebe İslam dünyasının her tarafından Eyyûbîler devletine sığınmıştır. Kısa sürede Yakındoğu'daki dağınık İslam devletlerini tek bayrak altında topladıktan sonra Haçlı saldırılarıyla mücadele etmiştir. 583 (1187) yılında Kudüs'ü Haçlıların elinden geri almasıyla İslam dünyasının en ünlü karamanları arasına yerleşmiştir. Bununla birlikte 909-1171 yılları arasında Kuzey Afrika, Mısır ve Suriye'de hüküm sürmüş olan Şî-Fâtîmî rejimine son vermiş, fethedilen yerlerde Sünnî eğitim veren medreseler inşa etmiştir. Mekke ve Medine'ye önem veren Selâhaddin “Hâdimu'l-Harameyn” ünvanını kullanan ilk hükümdar olmuştur. Tarihçilere göre Selâhaddin ömrünü ilim, cihat ve devlet işleriyle geçirmiştir. Arapça, Türkçe, Kürtçe ve Farsça bilen Selâhaddin, amelde Şâfiî fihhına, itikatta Eş'arî kelâmına mensuptur.

SELÂHADDÎN-İ EYYÛBÎ'NİN ABBÂSÎ HALİFELERİ İLE OLAN MÛNASEBETLERİ

Yrd. Doç. Dr. Yasemin SARI

Namık Kemal Üniversitesi

Bu bildiride Selâhaddîn-i Eyyûbî'nin Mısır'daki Şîi-Fâtımî hâkimiyetine son verip bağımsızlığını kazandıktan sonra Abbâsî halifeleri Müstazî-Biemrillah ve Nâsır-Lidînillâh ile olan münasebetleri üzerinde durulmuştur. Selâhaddîn-i Eyyûbî, Nureddin Mahmud Zengî'ye tabi olarak Mısır'da Şîi-Fâtımî hilafetine son verdikten sonra burada Abbâsî halifesi adına hutbe okutmuştur. Onun bu başarısı Abbâsî halifesi Müstazî tarafından mütevazı hil'atler ve taklid ile onaylanmıştır (567/1172). Nureddin Mahmud Zengî'nin vefatından sonra oğlu el-Melikü's-Sâlih'e bağlılık arz eden Selâhaddîn, bir süre sonra onunla anlaşma ümidini kesince elçisini halife Müstazî'ye göndererek Nüreddin'in varisi olarak tanınmak istemiştir. Halife Müstazî bu isteği kabul ederek sahip olduğu toprakların taklidini göndermiştir (570/1175). Halife Müstazî'nin vefatından sonra yerine geçen Halife Nâsır-Lidînillâh, veziri ile Selâhaddîn-i Eyyûbî'ye taklid göndermiş, böylece Selâhaddîn'in bu topraklardaki varlığını tanımıştır (576/1180). Selâhaddîn'in 583 (1187) yılında gerçekleştirdiği Hittin zaferi ve Kudüs'ü fethinden sonra halife ile araları açılmış, ancak araya bazı mühim kişilerin girmesiyle araları düzelmiştir. Bundan sonra iki lider arasında bir takım elçiler gidip gelmiştir. Selâhaddîn-i Eyyûbî, III. Haçlı seferlerine karşı mücadelesinde Halife Nâsır'dan yardım istemiş, ancak beklediği yardımı görememiştir. Buna rağmen halifeyle olan ilişkilerindeki düzeyi koruyabilmiştir.

SELÂHADDİN EYYUBÎ'NİN KUDÜS HAÇLI KRALLIĞI İLE YAPTIĞI ŞAM ANTLAŞMASI (571/1175)

Yrd. Doç. Dr. Ziya POLAT
Mardin Artuklu Üniversitesi

Selâhaddin Eyyûbî İslam tarihinin önemli şahsiyetlerinden biridir. Devlet kademelerinde önemli görevler üstlenmeye başladığı andan itibaren en büyük hedefi Kudüs'ü Haçlılardan geri almak olmuştur. Nitekim hayatına bakıldığında son yirmi yılını bu uğurda verdiği mücadelelerle geçirdiği görülebilir. Nureddin'in kurduğu birlik, vefat etmesinden sonra dağılınca, bölgede hüküm süren en büyük emir olan Selâhaddin'in önüne ikinci büyük problem çıkmış oluyordu: Müslümanların dağınıklığı. Dolayısıyla Haçlılara karşı vereceği mücadeleden sonuç alabilmesi için önce bölgede Müslümanlar arasında birlik kurması gerekiyordu. Bunun sıkıntılı bir süreç olacağını bilen Selâhaddin, bazen aynı anda, biri bölgedeki muhalif Müslüman emirler diğerleri asıl hedef olan Haçlılar olmak üzere, iki cephede mücadele ediyordu. İşte Selâhaddin böyle sıkıntılı durumlarda iki cepheden biriyle antlaşma yapmak zorunda kalıyordu. Söz konusu bildiride Selâhaddin'in 22 Temmuz 1175 yılında Kudüs Haçlı Krallığı'yla yaptığı Şam antlaşması incelenecektir.

صلاح الدين الأيوبيّ أنموذج الحزم واللين، دراسة تاريخية أدبية

د. مروان مصطفى ربايعة / أ. أميرة فهمي ربايعة

رام الله / فلسطين

تتناولُ هذه الدراسة ما كان عليه السلطانُ صلاح الدين الأيوبيّ من طبائع أهل الفضل، وصفات القائد الأسطوريّ، هما صفتان من مجمل صفاته المتعدّدة والكثيرة، صفتا (الحزم واللين) وقد أثرتا في تكوين شخصيته الفدّة القيادية، ونشأ عليهما وظلّ حياته يتّصف بهما، وتصدّى البحثُ للحديث عنهما من خلال شخصيته وأثرهما فيه، وكيف تناولهما المؤرّخون والأدباء: من خطباء وشعراء وأصحاب ترسل وأدب، ومع تعامله مع أهله وذويه، ومع الرعيّة، والقواد وأصحاب السياسة من أمراء ووزراء، ومع أعدائه من الصليبيين والفرنجة، وتناول البحثُ الحيث عن كيفية معالجة صلاح الدين للأمور المهمّة التي واجهته والصعاب وكيف كان تغلّبه عليها، كلّ ذلك ممّا كان يتمتّع به من هاتين الصفتين الظاهر فيهما التناقض، وباطنهما الاتفاق والتوحد، ويتناول البحثُ صورة الناصر صلاح الدين عند الشعراء وما استحقّه من جميل المدح والإطراء والثناء من خلال تناولهما هاتين الصفتين الجليلتين.

مدى اعتماد صلاح الدين على الكورد في تأسيس الدولة الأيوبية وتثبيت أركانها

د. حكيم عبدالرحمن زبير البابيري

جامعة دهوك

الهدف من هذا البحث هو التحقيق في ما ذهب اليه العلامة ابن خلدون في نظريته حول قيام الدول : بان العامل ((العصبى هي العامل الأساسى لقيام اية دولة – من قبل الجماعات البدوية مثل العرب والكرد والترك والبربر – وبها يحصل التغلب والملك. ثم تاكيده بان قوة العصبية المستمدة من الالتحام الاجتماعى لا تكفى – حسب نظريته – لصيرورة الدولة وقوتها وتوسعها، إذ لابد أن تلتحم مع عامل روحى وهو عامل الدين لأن ((الدعوة الدينية تزيد الدولة في اصلها قوة على قوة العصبية التي كانت لها من عددها))(*). فالعامل الدينى يودى دوراً سياسياً حاسماً في طور نشوء الدولة مع العامل العصبى لما له من أثر فعال من نواحي عديدة، هذا ما سنحاول خلال هذا البحث الوقوف عنده وقياسه على ((تاسيس ثم تقوية وتطوير وتوسيع الدولة الأيوبية من قبل السلطان صلاح الدين الايوبى

أثر الحركة العلمية في هوية القدس الإسلامية مدّة الغزو الصليبيّ والفتح الصلاحيّ نموذجاً

د. حمزة البكري

جامعة السلطان محمد الفاتح الوقفية

ارتبط اسم صلاح الدين الأيوبي بفتح القدس سنة 583هـ، وتحريره من الاحتلال الصليبيّ الذي امتدّ زمانه أكثر من 90 سنة، وذلك من سنة 492 إلى سنة 583هـ .

وهذا الفتح الصلاحيّ كان ثمرةً لجهود متوالية بدأها نور الدين زنكي، واستكملها صلاح الدين الأيوبي، وأعانه فيها وزراؤه وأعوائه وحاشيته، وكان لأهل العلم في ذلك العصر جهودٌ مشكورةٌ في هذا الفتح العظيم، وكان صلاح الدين نفسه مُلاحظاً أهمية هذه الجهود العلمية وعظيم أثرها، فعمل على إبرازها وإقرارها ليدوم أثرها، ولا ينقطع نفعها. وقد غني هذا البحثُ بدارسة الجهود العلمية في تلك المدّة، سواء ما كان منها سابقاً للفتح أو تالياً له، وبيان أثرها في هوية القدس الإسلامية.

وهذه المدّة التاريخية التي أدرسها في هذا البحث تُشبهُ إلى حدّ كبير ما تُعانيه القدس وأهلها اليوم من الاحتلال الإسرائيليّ، كما أنّ ما تبعها من الفتح الصلاحيّ هو ما تتطلّع إليه الأمة اليوم، وتحاولُ جاهدةً الوصول إليه. وهذا مما يُضفي على هذا البحث التاريخي صبغةً حيويةً في الواقع المعاصر.

صلاح الدين الأيوبي في الوعي المصري

Dr.Ahmed ismail HASSAN ALY

Ankara Üniversitesi

ما أحوح الأمة اليوم وهي تعيش حالة الصَّحوة واليقظة من سُبَّاتها الطويل أن تتعرف وتتأمل النماذج الرائعة التي عملت في تاريخها من أجل إخراج الأمة من أزمتها وبث روح الجهاد فيها لتعود إلى المكانة التي اختارها الله لها من بين الأمم. { كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ أُخْرِجَتْ لِلنَّاسِ تَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَتَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَتُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ... } [110: آل عمران].

لقد أنجب الإسلام عظماء في شتى العلوم والمعارف، وعلى مر العصور والدهور، وما يزال هذا الدين وإلى يوم القيامة ينجب العلماء الأفاضل، الذين يبينون شرع الله لخلق الله- تعالى-، والأبطال الذين يدافعون عن حرمانه ومقدساته، وكان صلاح الدين من هؤلاء الأبطال العظام الذين خلدتهم التاريخ وإلى الأبد. صلاح الدين الذي أحيى روح الجهاد بعد ما خمدت، ونزع الخوف من قلوب المسلمين، ووجد صفوفهم، فاسترد بيت المقدس إليهم بعدما فقد، فكان هو المهندس لهذا الفتح العظيم.

بأخلاقه دخل صلاح الدين قلوب أعدائه وأصحابه معاً، وبأخلاقه استطاع أن يوحد أقطاراً وبلاداً تحت سلطته. وبأخلاقه أقبل عليه العلماء والفقهاء والشعراء والمؤرخون وأصحاب المهارات والأرامل واليتامى والفقراء والمساكين وذوي الحاجات.

فالذي ميّز صلاح الدين في قيادته: شخصية متوازنة في أبعادها العقائدية والإنسانية والاجتماعية، جمعت بين حُسن الصلة بالله وحُسن التواصل مع الناس، وبراعة في توظيف الخامات المادية والثروة البشرية المتوفرة لديه في خدمة هدفه.

وتأتي أهمية هذا البحث في إبراز مكانة هذا القائد العظيم؛ في عيون، وقلوب المصريين؛ بما قدمه للإسلام والمسلمين من بطولات وفتوحات، جعلته على مر العصور والتاريخ؛ مثلاً يضرب للقائد المسلم المغوار، الذي تتطلع إليه القلوب، وتشرئب إليه الأعناق، ويشار إليه بالبنان.

كما يتعرض البحث لذكر جهود صلاح الدين في مصر؛ من بعث وإحياء للمذهب السني، وهدم للمذهب الشيعي، الذي كان منتشرًا آنذاك.

الكلمات المفتاحية: صلاح الدين، جهود، الأمة، المصريين، الجهاد.

CENNETİN KRALLIĞI FİLMİNDE SELAHADDİN EYYUBİ KARAKTERİ ÜZERİNDEN SİNEMADA PROPAGANDA

Öğr. Grv. Mustafa GENÇ

Sakarya Üniversitesi

Bütün sanatların birleşimi kabul edilen sinema sanat olmanın ötesinde günümüzde ekonomik, psikolojik ve propaganda aracı olarak gündemdeki önemini korumaktadır. Bugünün insanı görme biçimini batıya endekslediği için gönülden çok gözüyle görmeye başladı. Bu süreç kirlenmenin gözle başlamasına neden oldu. İnsani kirlilik anca yine gözden temizlenebilir. Bizim toplumumuz yüzyıllardır sözle gördü eşyayı ve kalple anladı. Ya anlattı veya dinledi. Gösteri(ş) çağında sinemaya verilen anlam, genellikle, sinemanın hakîkî imkânlarının çok azına karşılık geliyor. Akademik disiplinlerin birçoğu kendi içlerinde sinemaya da yer vermeye başladılar. Akademik disiplinlerin sanatla kurduğu ilişkiler benzer bir çerçeveden hareket ederler. Önce, temel özelliği “deneyim” olan sanatları, “rasyonel bilginin” kalıpları içinde saklamak için dondurucu kalıplar icat edilir. Bu kalıplar, o sanatı, sosyolojiyle, psikolojiyle, fenomenolojiyle, felsefeyle, ilahiyatla vs. anlamak için icat edilmişlerdir. Sanatın “deneyim” boyutunun bütünleştirici kapsayıcılığı, bilgi boyutunun rasyonel kısmına kadar parçalanarak yapıtaşlarına ayrıştırılır böylece. Hâlbuki sinema, belki de insan varlığının en ilk deneyimine tekabül eder. Cennetin Krallığı filmi ilk bakışta tarafsız gibi görünse de detaylarında Hristiyan kültürünün bilimle Müslümanların ise gelenekle olaylara baktığını vurgular. “Herkesin, Hristiyan topraklarına güvenle geçmesini sağlayacağım. Kimse zarar görmeyecek. Allah adına yemin ederim. Hristiyanlar şehri aldıklarında, bu duvarların içindeki her Müslümanı katlettiler.--Ben

onlardan biri değilim ben Selahaddin'im" İfadeleri ile objektif yaklaşımlar olsa bile filmin genelinde bunu göremiyoruz. Kudüs: İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik bu üç dince kutsal kabul edilen ve Mescid-i Aksa'nın bulunduğu şehir ve Selahaddin Eyyubi'nin mücadelesini anlatan film sinematografik ve sinemanın propaganda yönü ile değerlendirilecektir.

Anahtar Kavramlar: Sinema, Sanat, Felsefe, Din, Gelenek.

**MUHAMMED BİN HİBETULLAH EL-HAMEVÎ ve SELAHADDİN EYYÛBÎ'YE
İTHAF ETTİĞİ EL-AKÎDETÜ'S-SALÂHİYYE ADLI ESER**

Arş. Grv. Hüsnü TURGUT

Bingöl Üniversitesi

Selahaddin Eyyûbî (ö.589/1193), Eş'arî akidesinin yayılmasına önemli katkılarda bulunmuş ve bununun göstergesi olarak da işbaşına geldiği andan itibaren halkın Eş'arî itikadını benimsemeleri için çaba sarfetmiştir. Selahaddin, bununla iki buçuk asır boyunca hüküm süren Fatımî-İsmailî Devleti'nin mezhepsel kalıntılarını tamamen silmeyi arzulamıştır.

Selahaddin Eyyûbî'nin Eş'arî mezhebini bu derece önemseydiğini gören Muhammed b. Hibetullah el-Hamevî (ö. 577/1181) Eş'arî mezhebinin görüşlerini ihtiva eden "Hedâiku'l-Fusûl ve Cevâhir'ul-Usûl" adlı manzum eserini yazıp Sultan Selahaddin'e ithaf etmiştir. Bunu memnuniyetle karşılayan Selahaddin bu eserin halka öğretilmesini ve sübyan medreselerinde çocuklara okutulup ezberletilmesini emretmiştir. Selahaddin'in söz konusu esere verdiği öneme binaen süreç içerisinde bu eser "el-Akîdetu's-Salahiyye" adıyla şöhret bulmuştur.

Söz konusu burada eserin içeriğinden ve ihtiva ettiği konuları ele almaya çalıştık. Ayrıca Selahaddin Eyyubi'nin Eser'e atfettiği önemden ve özellikle eseri medrese müfredatına koymadaki etkenler üzerinde durmaya çalıştık.

Eser metot olarak mütahhirin Eş'ari kelam metodu üzere yazılmış ve yaklaşık beş yüz beyit ihtiva etmektedir. Yazar eserinde Kelâm ilmine dair hemen hemen bütün konuları kafiyeli, öz ve doyurucu bir şekilde ele almaktadır.

Anahtar kelimeler: Selahaddin Eyyûbî, Hibetullah el- Hamevi, el-Akîdetu's-Salâhiyye, Eş'arilik, Kelâm.

SALAHADDİN EYYÛBÎ'NİN MEZHEP SİYASETİ

Arş. Grv. İlhan Baran
Bingöl Üniversitesi

Fâtımî halifesi el-Adîd'in talebi üzere Mısır'daki karışıklıklara son vernesini için Nureddin Mahmud en önemli komutanı Şirkuh'u göndermiş, genç Salahaddin de amcasına bu seferinde iştirak etmişti. Gelişen olaylar zinciri Salahaddin'in Fâtımî veziri olmasıyla sonuçlandı. Böylece İslam dünyasında yeni bir sayfa açıldı. Zira Şî-İsmâîlî Fâtımîlerin bu Sünnî veziri Selçukluların yaklaşık yüz yıl önce başlattığı ve Zengîlerin devam ettirdiği Sünnî dirilişi Mısır'a ulaştırıp zirveye erdirdi. Yaklaşık iki buçuk asır İslam dünyasını kasıp kavuran Şî-İsmâîlî hilafete son vermesiyle Endülüs isnisna edilirse Müslümanların bir tek hilafet, Abbâsî hilafeti altında toplanmasını sağladı.

Salahaddin, bir coğrafyadaki siyasal düzenin değişmesiyle, bir inanç ve mezhebin ortadan kaldırılacağını düşünmüyordu. Bu işin, uzun yıllar boyunca atılacak farklı adımlarla mümkün olacağı kanaatindeydi. Bu nedenle Mısır'daki Fâtımî Şîliğinin izlerini silmek için zamana yaydığı farklı metotlar kullandı. Bunların kimisi siyasi ve askeri metotlar iken kimisi ise halkı cezbedecek sosyal ve ilmi faaliyetlerdi. Salahaddin, Şî-İsmâîlîliğin yerine Sünnîliği ikame ederken de Ehli Sünnet'in güçlü ekolü Eş'arîliği, inşa ettiği medreseler ve verdiği ciddi destek ile zirveye taşıdı. Yine onun döneminde Şafilik ve tasavvuf da önemli bir ivme kazandı. O, mezhep politikasını Eş'arîlik, Şafilik ve tasavvuf saç ayakları üzerine oturttu.

Anahtar Kelimeler: Salahaddin Eyyûbî, Fâtımîler, Eş'arîlik, Şafilik, Tasavvuf.

SELAHADDİN EYYUBİ'NİN SÜNNİLEŞTİRME POLİTİKASININ FİKHİ YANSIMALARI-KÜRTLERİN ŞAFİİLEŞMESİNDEKİ ROLÜ

Arş. Grv. Mehmet Macit Sevgili
Siirt Üniversitesi

İslâm tarihi açısından Selâhaddîn Eyyûbî'yi diğer devlet adamlarından/komutanlarından ayıran şu iki temel özellik bulunmaktadır: Askerî dehâsı: Kudüs'ü Haçlılardan geri alması, onu İslâm dünyasının en gözde komutanları arasında yer almasını sağlamıştır. 2) Kuvvetli Stratejist Yönü: Şîî Fatimî devletini yıktıktan sonra, Şîîliğe reaksiyoner bir sâikle, ideolojik-mezhepsel parçalanmanın önüne geçmek amacıyla uzun vadeli köklü stratejiler belirlemiştir. Bu bağlamda Mısır, Şam, Hicaz, Mezopotamya'da, genelde dört mezhebin, özelde ise Şâfiî mezhebinin tahsîl edildiği birçok medrese inşa ettirmiştir. Kezâ Meyyâfarikin, Diyar-ı Bekr, Cezire gibi Kürt bölgelerine önem atfetmiş, buralara Şâfiî kadılar/fakîhler atamış ve bu doğrultuda bir dizi faaliyetlerde bulunmuştur. Şâfiî bir Kürt olarak Selahaddîn Eyyûbî'nin, Sünnileştirme politikasına yönelik stratejileri, Kürtlerin Şâfiîleşmesine ciddî düzeyde katkıda bulunmuştur. Onun kurduğu medreselerin uzantısı mesâbesinde olan Kürt medreseleri, söz konusu medreselerin kuruluş felsefesine uygun olarak, Kürtlerin Sünnî/Şâfiî kalmasındaki işlevini günümüze kadar devam ettirmiştir.

SELÂHADDİN EYYÛBÎ'NİN BAŞARISININ SIRLARI

Cemal TOKSOY - İSAM

Haçlı seferlerinin İslâm dünyası üzerindeki etkilerinin en sert ve acımasız bir şekilde görüldüğü, Batılıların tabiriyle Outremer denilen Arap yarımadasında beş ayrı kontluğun kurulduğu, bir yandan Moğol işgallerinin ayak seslerinin Bağdat'ta halifenin sarayında en şiddetli şekilde duyulduğu, Fâtımîler'in ve Endülüs'ün kendi hilâfetlerini ilân ettiği, Selçuklular bir yana Arap yarımadasında bulunan bütün emirliklerin bir birlerine düştüğü bir dönemde Kudüs'ün fethi aslında hayalden öte bir şey değildi. Ustası ve emiri Nûreddin Zengî gibi bir fırsat önüne gelmemiş olsaydı Selâhaddin Eyyûbî devrinde mutâd olduğu üzere babası gibi ya bir paralı asker veya en fazla bir atabek yada birkaç kitap yazmış birkaç müellif veya müderris olarak tarihin tozlu sayfalarında yerini alırdı. Sultan Selâhaddin gerek eğitimi ve gerekse kendisinin üstün meziyetleri sâyesinde Doğulu ve Batılı bütün âlimlerin ve siyasîlerin de hayranlık duyduğu bir kumandan, devlet adamı ve yönetici olmuş, hüküm sürdüğü devrin bütün olumsuz şartlarını aşarak Kudüs'ün fethine muvaffak olmuştur. Selâhaddin-i Eyyûbî'nin başarısının sırrı birliktir yani İslâm birliğidir. Nûreddin Zengî'nin vefatından sonra asıl hedefi Kudüs olmasına rağmen önce çevresinde bulunan bütün emirlikleri kendi etrafından toplamış, bu birliğe zarar verecek hiçbir siyasî girimde bulunmamıştır. Bir iki küçük sürtüşmenin hâricinden Selçuklularla çatışmamıştır. Yemenden Libya'ya, Urfa'dan Hatay'a kadar olan coğrafyada hâkimiyet sağlamadan burada bulunan Haçlı kontluklarını kontrol altına almadan Kudüs'e yönelmedi. Hazırlıklarının tamamında İslâm birliğini hedefledi. Bu doğrultuda halifeye ve etrafındaki emirliklere yazdığı mektuplar onun bu gayeyi gerçekleştirmek için yapmak istediklerini açıkça yansıtır.. Kumandanlığı sırasında gösterdiği İslâmî hasletler, kendisine güven duyulmasını sağlamış, eğitimi sırasında kazandığı bütün bilgileri yaptığı bütün savaşlarda

onu galip getirmiştir. Elli beş yıllık ömrünün ilk 18 yılı haricinde kalan bölümünde neredeyse at üstünde yaşamış, sayısız defa ölümle burun buruna gelmişti. Onun Kudüs hayali öylesine büyüktü ki bu bütün günlük işlerine yansiyordu. Sürekli mahzun ve düşünceli olmasının nedenini soran İbn Şeddâd'a "Kudüs düşman işgali altındayken nasıl gülerim ve nasıl rahat uyuyabilirim" demesi bütün mücadelesinin özeti gibidir.

Anahtar Kelimeler: Kudüs, İslâm Birliği, Haçlılar.

KILICIN GÖLGESİNDEKİ KALEM YA DA SELAHADDİN EYYUBİ'NİN İLMİ KİŞİLİĞİ

Gülistan ÇOBAN EMİNOĞLU
Araştırmacı-Yazar

Tarihin yazdığı kişiler vardır bir de tarih yazan kişiler... Sultan Selahaddin tarihin en çok yazdığı kişilerden olmasının yanında, tarihte en fazla derin izler bırakmış yani "tarih yazmış" ve tarihin akışını değiştirmiş müstesna şahısların başında gelir. Kudüs'ü fethedip seksen sekiz yıl sürmüş olan haçlı hâkimiyetine son verdiğinde bütün Avrupa'yı bir uçtan bir uca sarsmış ve adını bütün dünyaya duyurmuştu. Sekiz yüz yıl sonra, yani bu gün bile o sarsıntının etkisi devam etmektedir. Aradan geçen bu uzun zaman zarfında tabir caizse dost ve düşmanları iki ayrı koldan bu başarının altında yatan sebepleri bütün ayrıntılarıyla araştırmaktadırlar. Askeri dehası, takvası, iyiliği, adaleti, cömertliği, cesareti ve ilmi... Bunlar arasında irdelenmesi gereken en önemli başlıklardan biri şüphesiz ilmi kişiliğidir. Çünkü saydığımız diğer bütün özelliklere sahip olmak, sağlam bir ilmi temelin varlığıyla mümkün olabilmektedir. Bu tebliğ Sultan Selahaddin'in siyasi ve askeri hayatının gölgesinde kalan söz konusu ilmi kişiliğini konu almakta ve bunun örnekleri üzerinde durmak suretiyle analizini yapmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Sultan Selahaddin, İlim, Eğitim, Eyyubiler, Medreseler, İlmî Kişilik.

SELÂHADDİN EYYÛBÎ HAKKINDA TÂRİHTEN GÜNÜMÜZE KADAR NEŞREDİLMİŞ ALMANCA TELİFLER

Ufuk SARI

Freie Universität Berlin

Bilhassa Osmanlıların 17. yüzyıla kadar Avrupa siyasetinin uzun bir müddet efkâr-ı umûmiyesini meşgûl etmesi, Avrupalıların güneydoğu Avrupa'daki komşuları hakkında ve onların temsil ettiği İslâm dini ve târihî şahsiyetlerine dâir alâkalarının, mukaddem devirlere nazaran ziyâdesiyle artmasına sebep olmuştur. O kadar ki Arap, Fars ve Türk akvâmının İslâmî devrilerine dâir kayda değer vakayinâmelerini ve muhtelif edebî eserlerini garbın ilim lisâmı olan Latince 'ye ve Rönesans dili olan İtalyanca 'ya tercüme etmişlerdir. Bu keyfiyet, 17. asırdan itibaren muhtelif târihî İslâmî şahsiyetlere dâir telif edilen monografi türünden telîfâtta, aşikâre göze çarpmaktadır. Mamâfih bu kabîlden monografik eserlerin me hazlar kısmına atf-ı nazar edildiği takdirde, şarkın muhalled târihî eserlerinin kâhir ekseriyetinin Latince tercümeleri ile karşılaşmak, haddizâtında şâyân-ı hayret değildir. Zîrâ Avrupa'da 18. yüzyılın evâsıtında Göttinger mektebinin teşebbüsü netîcesinde, târih ilminin fakültelerde müstakil bir disiplin hâline gelmesiyle, tedkike dâir usûliyyatta büyük bir inkılâb tahakkuk bulmuştur. Nitekim Selâhaddin Eyyûbî ve Haçlı Seferleri örneğinde takib edilebileceği üzere, 1761'den günümüze kadar Almanca neşir edilen musannefâtta, usûl cihetindeki tekâmülün târihî seyrini takib etmek mümkündür. Husûsî sûretle bu tekâmül, evveleminde memba tesbît ve kullanımında görülmektedir. Müteâkip devirlerde ise târih ilminin yardımcı ilimlerinin nasbı netîcesinde ve ilâveten yeni usûllerin tatbiki ile teliflerde usûl-ü inşâ cihetinden farklılıklar göze çarpmaktadır. Lâkin böyle olmalarına rağmen birçoğu indî, farazî ve siyâsî nazariyelerden maalesef hâli değildirler. Sonuç itibâriyle gerek usûliyyât husûsunda gerekse fikrî bakımdan Avrupa'daki

hâkim İngiliz, Fransız ve Alman ilim ananesinin en azından Alman sâhasındaki müverrih ve şarkıyâtçılarının mevzûa dâir mâziden günümüze kadar süregelen usûllerini, müteârifelerini, nokta-i nazarlarını ve fikr-i sâbitelerini, ancak bilumûm muteber teliflerinin tesbîti ve tasnîfi netîcesinde tahlilleri kâbildir.

Anahtar Kelimeler: Almanca telifler.

KATILIMCILAR

Prof. Dr. İhsan Süreyya SIRMA (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Cemalettin ERDEMCİ (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Abderrazak Merzoug (Cadı Ayyad University/Morocco)

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN (İstanbul Üniversitesi)

Prof. Dr. Durayd Abdülkadir Noori (Gaziantep Üniversitesi)

Prof. Dr. Gassan MORTADA (Siirt Üniversitesi)

Prof. Dr. Halid TADMORİ (The Lebanese University)

Prof. Dr. Hassan Abdelwahab Hussien Selim (King Saud University)

Prof. Dr. İbrahim Rabaia (Al-Quds Open University/Palestine)

Prof. Dr. Mehmet Sait ÖZERVARLI (Yıldız Teknik Üniversitesi)

Prof. Dr. Mehmet Salih ARI (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)

Prof. Dr. Mustafa ALICI (Erzincan Üniversitesi)

Prof. Dr. Omer TADMORİ (The Lebanese University)

Prof. Dr. Rashed Algahtani (King Saud University/ SaudiArabia)

Prof. Dr. Shawkat Arif Mohammed (Zakho University/Iraq)

Doç. Dr. Abdullah ÜNALAN (Siirt Üniversitesi)

Doç. Dr. Ahmed Mirza Mirza (Erbil University/Iraq)

- Doç. Dr. Ali Bakr Hassan (King Saud University/SaudiArabia)
Doç. Dr. Ali Mohammed Farid (King Saud University/SaudiArabia)
Doç. Dr. Darweesh Yousif Hasan (Duhok University/Iraq)
Doç. Dr. Farsat Marie (Zakho University/Iraq)
Doç. Dr. Hakeem Ahmed Mam Bakr (Salahaddin University/Iraq)
Doç. Dr. Hüseyin GÜNEŞ (Şırnak Üniversitesi)
Doç. Dr. Karavan Mohammed Ahmed (Duhok University/Iraq)
Doç. Dr. Mahmut ÇINAR (Gaziantep Üniversitesi)
Doç. Dr. Muammer CENGİL (Hitit Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa HİZMETLİ (Bartın Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa KILIÇ (Cumhuriyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa ÖNCÜ (Dicle Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa ÖZKAN (Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)
Doç. Dr. Muttalip ARPA (Sabahattin Zaim Üniversitesi)
Doç. Dr. Süleyman ÖZBEK (Gazi Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Abdulhadi TİMURTAŞ (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Adnan MEMDUHOĞLU (Siirt Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BOZYİĞİT (Siirt Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Atia Adlan KARA (Siirt Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Bedri ASLAN (Batman Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Bekir KARADAĞ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Fadıl AYĞAN (Siirt Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Fatih İBİŞ (Pamukkale Üniversitesi)

- Yrd. Doç. Dr. Hamit SEVGİLİ (Siirt Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. İbrahim BARCA (Siirt Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. İlyas ERPAY (Siirt Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Mahmut DÜNDAR (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Mehmet Nuri GÜLER (Harran Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM (Muş Alparslan Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Mesut BAYAR (Dicle Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Muhittin ÖZDEMİR (Bingöl Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Mustafa Selim YILMAZ (Karabük Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Nadir KARAKUŞ (Hitit Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Necati SÜMER (Siirt Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Vezir HARMAN (Namık Kemal Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Yasemin SARI (Namık Kemal Üniversitesi)
- Yrd. Doç. Dr. Ziya POLAT (Mardin Artuklu Üniversitesi)
- Dr. Abderrahman Ammash (Global University/Lebanon)
- Dr. Abdulkerim BİNGÖL (Muş Alparslan Üniversitesi)
- Dr. Ahmed Ismail (Ankara Üniversitesi/Türkiye)
- Dr. Amira F. M. Rabaia (Ramallah University/Palestine)
- Dr. Hakeem Abdulrahman el-Babiri (Duhok University/Iraq)
- Dr. Hamzeh Al-Bakrı (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi/Türkiye)
- Dr. Mahmoud Masri (Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi/Türkiye)
- Dr. Marwan Rabaiah (Ramallah University/Palestine)
- Dr. Mohamad Ali el-Ahmed (Karabük Üniversitesi/Türkiye)

- Dr. Mohammed Abdalla Alkadhat (Sultan Qaboos University/ Oman)
- Dr. Mohammed Benabdelmoumene (University Of Oran/Algeria)
- Dr. Mohammed Taher Ismail (International Union For Muslim Scho-lars/Qatar)
- Dr. Mohsin Ibrahim Ahmed (Duhok University/Iraq)
- Dr. Tahseen Ibrahim Doski (Duhok University/Iraq)
- Öğr. Gör. Mustafa GENÇ (Sakarya Üniversitesi)
- Arş. Gör. Hüsnü TURGUT (Bingöl Üniversitesi)
- Arş. Gör. İlhan BARAN (Bingöl Üniversitesi)
- Arş. Gör. Mehmet Macit SEVGİLİ (Siirt Üniversitesi)
- Cemal TOKSOY (İslam Araştırmaları Merkezi)
- Gülistan ÇOBAN EMİNOĞLU (Araştırmacı-Yazar/Türkiye)
- Mohamed Elhamy (Türkiye)
- Ufuk SARI (Freie Universitat/Germany)
- Xalid SADİNİ (Araştırmacı-Yazar/Türkiye)